

Anita Forsblom

VIE MINUT, VIE MINUT JONNEKIN,
MISSÄ ITKUNI ILONHELMINÄ PISAROI

**Tapauskertomus erään naisen merkityksellisenä kokemasta
musiikista elämänkaaren tärkeiden
kehitys - ja kasvuprosessien aikana**

Pro gradu – tutkielma

Kevät 2003

Musiikkiterapian

maisteriopinnot

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen	Laitos Musiikkitieteen laitos
Tekijä Anita Forsblom	
Työn nimi Vie minut, vie minut jonnekin, missä itkuni ilonhelminä pisaroi -Tapauskertomus erään naisen merkityksellisenä kokemasta musiikista elämänkaaren tärkeiden kehitys- ja kasvuprosessien aikana	
Oppiaine Musiikkiterapia	Työn laji Musiikkiterapian Pro gradu- tutkielma
Aika Kevät 2003	Sivumäärä 72
Tiivistelmä – Abstract Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa 42-vuotiaan ”Tarjan” tähän astisen elämän merkittävimmät musiikkikappaleet ja selvittää miksi kyseiset kappaleet ovat olleet merkityksellisiä. Mikko Romppaisen pro Gradu- työ Satumaa-tangon merkityksestä psykiatristen potilaiden elämässä herätti ajatuksen kääntää tutkimus toisin päin: mikä musiikki on keski-ikäiselle ihmiselle, joita hekin ikänsä puolesta edustavat, tärkeää ja miksi? Koska olen enemmänkin kiinnostunut tutkimaan yksilötason prosesseja, päätin rajata tutkimukseni yhteen henkilöön ja tehdä hänestä ja hänen kokemuksistaan syvemmän tutkimuksen syvähaastattelun avulla. Tutkimus on näin ollen jatkoa Mikko Romppaisen Pro-gradu- työlle ”Satumaa”- tangosta, jossa hän kartoitti psykiatristen potilaiden suhdetta yhteen kappaleeseen ainutkertaisen kuuntelukokemuksen perusteella. Tässä tutkimuksessani keskityin yhden ihmisen merkitykselliseksi kokemaan musiikkiin elämänkaaren aikana, jolloin olen päässyt tutkimaan ihmisen psykologisia prosesseja aiempia tutkimuksia tarkemmin. Tutkimus on tehty syvähaastattelun avulla, jolloin lauluista on pyritty saamaan kaikki mahdollinen irti. Tutkimusote on fenomenologinen, narratiivinen ja abduktiivinen. Tutkimuksen teoriaosuutta on esitelty Tarjan haastatteluun nostamien teemojen pohjalta sen verran, kuin se prosessin ymmärtämiseksi on ollut välttämätöntä. Tulokset ovat muodostuneet analyysin pohjalta, joka on tehty Collaizzia mukaillen. Tarjan kappaleista löytyi paljon merkityksiä, jotka ovat kiinteästi yhteydessä elämän eri kehitystehtäviin ja elämänkriiseistä nousevaan problematiikkaan. Merkittävin löytö oli piilotettujen tunteiden löytyminen, jonka massiivisuus yllätti sekä haastateltavan, että haastattelijan.	
ASIASANAT : musiikin merkitys, samastuminen, individuaatioprosessi, elämänkaari, kehitystehtävä, kasvu, suru	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN.....	8
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	13
3.1	Tutkimusmenetelmän kuvaus	13
3.2	Analyysimenetelmät	14
4	TULOKSET JA ANALYYSI.....	17
4.1	Henkilökuva	17
4.2	Musiikki haastateltavan elämänkaareissa	18
4.3	Tarjan elämäkokemukset.....	20
4.3.1	<i>Masentuneen äidin lapsi.....</i>	<i>20</i>
4.3.2	<i>Hiljainen kapinallinen.....</i>	<i>24</i>
4.3.3	<i>Matka aikuisuuteen.....</i>	<i>26</i>
4.4	Merkitykselliset Kappaleet.....	33
4.4.1	<i>Päivänsäde ja menninkäinen- lapsuuden kaiken paljastava laulu.....</i>	<i>34</i>
4.4.2	<i>Karhunpoika sairastaa- kantava ja lohduttava laulu</i>	<i>36</i>
4.4.3	<i>Surun vastakohtalaulut; Rati Riti Rallat ja Oolannin sota.....</i>	<i>38</i>
4.4.4	<i>Hectorin palkkasoturi kolahti vanhempien arvoihin.....</i>	<i>39</i>

4.4.5	<i>Seurakuntanuorten oma musiikki antoi muodon näkymättömälle.....</i>	40
4.4.6	<i>Et itkeä saa Argentiina- vaikka tuli avioero.....</i>	42
4.4.7	<i>Kaija Koon tuulikello soi parvekettä siivotessa</i>	42
4.4.8	<i>Katri Helenan pyyntö:”Vie minut, vie minut, vie jonnekin, missä itkuni ilonhelminä pisaroi”</i>	43
4.4.9	<i>Marian kiitosvirsi ja venäläinen luostarikuoro.....</i>	44
4.5	<i>Merkityksellisten kappaleitten esiin nostamat tunteet.....</i>	45
4.5.1	<i>Musiikki tunteiden ja kokemusten tulkkina.....</i>	45
4.5.2	<i>Surutyöskentely.....</i>	52
4.6	<i>Samastuminen</i>	58
4.6.1	<i>Aikuiset naiset.....</i>	58
4.6.2	<i>Musiikki ja sen esittäjät.....</i>	59
5	POHDINTAA	60
6	LÄHDELUETTELO	66
7	KUVAOTSIKKOLUETTELO	72

1 JOHDANTO

Tämä on tapauskertomus Tarjan elämästä ja hänen merkitykselliseksi kokemastaan musiikista elämän varrella. Samalla kun se on kertomus identiteetin rakentumisesta, se on myös pala erään suvun historiaa, johon sotien jälkeinen suomalainen elämänmuoto, iloineen ja suruineen kytkeytyy. Olen valinnut tässä tutkielmassani Tarjan merkityksellisiksi kokemista kappaleista ne, jotka parhaiten kuvaavat Tarjan kulkemaa elämänreittiä ja prosessia. Tässä työssä olen tutkinut erityisesti Tarjan sisäisiä kokemuksia, jotka liittyvät hänelle merkittävän musiikin kuuntelukokemuksiin.

Aiheen tutkielmaani sain Mikko Romppaisen Pro gradu-tutkielmasta, jossa hän tutki yhteen kappaleeseen perustuen millaisia ajatuksia, tunteita, ja muistoja yksi ainoa laulu voi kuulijassaan herättää. Ajatukseni tätä tutkielmaa tehdessäni oli kartoittaa ne kappaleet, jotka ovat olleet haastateltavalleni kaikista merkityksellisimmät. Halusin saada myös vastauksen kysymykseeni: miksi nämä laulut ovat olleet merkittäviä.

Laulun tutkimusta on todella vähän, ja ehkä tämä työ tuo oman osansa käytävään keskusteluun merkittäväksi koetuista musiikkikappaleista. Se, että halusin rajata työni naisen kokemuksiin, johtuu siitä, että haastateltavani toi esiin niin paljon materiaalia, että katsoin sen riittävän yhteen opinnäytetyöhön hyvin. Olenkin kuvannut hänen esiin tuomiaan ajatuksia niin kattavasti kuin se on ollut mahdollista tämän tutkimuksen puitteissa. Työn olen pyrkinyt te-

kemään fenomenologisen tutkimuksen mukaisesti, jolloin tarkastelen Tarjan merkitykselliseksi kokemaa musiikkimateriaalia sellaisena, kuin hän on sen kokenut. Työ on laadultaan kuitenkin myös vahvasti abduktiivinen ja osin myös narratiivinen, sillä se sisältää paljon Tarjan elämäkerrallista materiaalia, jota olen pyrkinyt ymmärtämään osittain myös oman kokemukseni kautta. Saman paikkakunnan kasvatteina olemme kokeneet erityisesti kulttuurillisesti samoja asioita hyvin samansuuntaisesti. Abduktiivisella tarkoitan sitä, että myös tutkijan persoona on ollut välineenä tutkimusaiheen synnyttämisessä, aineiston keräämisessä, analysoinnissa, ja raportoinnissa. Olen Ahonen-Eerikäisen (1998) tavoin tutkimusprosessin edetessä tullut koko ajan tietoisemmaksi siitä, että työskentelen oman persoonani kautta ja näin ollen teen havaintoja ja painotuksia myös subjektiivisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija vaikuttaa ja tulee vaikutetuksi tutkijan ja tutkittavan välisestä vuorovaikutuksesta. Se, että olen tutkinut ystäväni merkitykselliseksi kokemaa musiikkia ei vähennä sitä tosiasiaa, että olen paneutunut asiaan sydänjuuriani myöten ja kokenut välillä myös voimakkaita tunteita kuunnellesani ystäväni elämäntarinaa merkityksellisen musiikin ohella.

Musiikkiterapialle tutkimus antaa paljon syvällistä tietoa siitä prosessista, johon ihminen joutuu kartoittaessaan elämänsä tähän astisen musiikin ja kuunnelleessaan itselleen merkittävää musiikkia terapeuttisessa vuorovaikutuksessa. Jokaisen musiikkiterapeutin on hyvä oppia todella kuuntelemaan asiakastaan. Asiakkaan merkittävän musiikin kartoittaminen voi olla näin terapeutillekin hyvin voimakas kokemus, joka voi muuttaa omaa kuuntelutaitoa ja intuitiota.

Tutkimustulokset olivat Tarjalle itselleen yllättäviä. Hän tajusi vasta tutkimuksen aikana, että kappaleet, jotka hänelle olivat tärkeitä kertoivatkin hänelle lapsuudesta asti kannetusta surusta, josta osa ei ollut varsinaisesti edes hänen omaansa. Se, että Tarja koki minut haastattelijana tutuksi ja turvalliseksi näkyi kokemusten syvässä annissa selkeästi. Aiempien vastaavien tutkimusten heikkoina puolina on ollut se, että haastattelijaan ei ole täysin varuksetta uskallettu luottaa. Näin aiempi tutkimusmateriaali on saattanut jäädä ohueksi ja pinnallisemmaksi, kuin tutkija oli alun perin ajatellut ja toivonut. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla mielenkiintoista tutkia jonkun jo vanhuuttaan elävän ihmisen elämänkertaa ja kartoittaa hänen koko tähänastinen elämänsä merkittävä musiikki.

2 KATSAUS AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Romppainen (2002) totesi psykiatristen potilaiden merkitykselliseksi kokemasta musiikista tutkimustaan tehdessään, että laulun tutkimusta on melko vähän entuudestaan olemassa. Lehtosen ja Niemelän (1997) tekemä tutkimus psykiatristen potilaiden tärkeäksi kokemasta musiikista on yksi harvoista laulun kuuntelua musiikkiterapeuttisessa mielessä esitellyt tutkimus. Tekijät totesivat, että psykiatristen potilaiden itselleen tärkeäksi kokema musiikki ei poikennut millään tavoin tavallisten kansalaisten iskelmämusiikkimaisuudesta. Vaikka musiikinmaku saattoikin eriytyä kulttuurisessa mielessä, oli musiikkikokemus luonteeltaan yleisinhimillinen ja samanlaisia psyko-fyysisiä prosesseja käynnistävä.

Aineisto antoi kuitenkin vain vähän tietoa siitä, minkälaisiin elämän käännekohtiin musiikki liittyi. Tämän vuoksi Lehtonen halusi syventää tutkimusta musiikin merkityksellisyydestä. Hän otti elämän käännekohtat ja niihin liittyvän musiikin uuteen tarkasteluun. Tutkimukseen osallistuneita sosiaalityön opiskelijoita ja musiikkiterapeutteja oli yhteensä toistasataa.

Osallistuin itse hänen tekemään joukkotutkimukseen, johon osallistui 100 musiikkiterapeuttia Imatralla lokakuussa 2002. Kuuntelutilanteen aikana Lehtonen pyysi miettimään oman elämän käännekohtia, ja noihin tilanteisiin liittynyttä musiikkia. Hän halusi kerätä aineiston, joka selvittäisi elämän käännekohtiin liittyviä musiikkikokemuksia paremmin, kuin aiemmin tehty tutkimus mielenterveyspotilaiden tärkeäksi kokemasta musiikista. Uusi tutkimus nostatti esiin neljä keskeistä teemaa, jotka olivat:

- 1) *syntymä ja lapsuuden idylli*
- 2) *tutun ja turvallisen jättäminen-kodista lähteminen ja avuttomuus*
- 3) *kuolema, menetys ja osattomuus*
- 4) *suuri muutos ja itsenäistyminen*

Sitomaton viettienergia voi Lehtosen mukaan aiheuttaa ihmisessä levottomuutta ja ahdistusta. Musiikkiin voi sitoa voimakkaasti traumaattisia kokemuksia ja näin saada ne turvallisen symbolisen etäisyyden päähän itsestä. Lehtonen on aiemmin käsitellyt sitomista lähinnä musiikin tuottamisen näkökulmasta, mutta tutkimustulosten valossa hän on päätenyt siihen tulokseen, että sitomista tapahtuu myös kuunteluprosessin aikana. (Lehtonen 2002, 27-42)

Romppainen pyrki omassa tutkimuksessaan selvittämään kuulijan ja tämän reaktioiden suhdetta kuunneltuun Satumaa-tangoon. Hän esittelee työssään musiikin kokemiseen liittyviä sosiokulttuurisia ja haastateltavien henkilöhistoriaan kytkeytyviä lähtökohtia. Hän pohtii myös, millaisia mielikuvia, muistoja ja tunteita musiikki haastateltavissa herätti.

Ruudin tutkimus musiikin merkityksestä musiikkiterapiaopiskelijoiden parissa ja Stigen (1998) tutkimus psykiatristen asiakkaiden musiikkikokemuksista ovat rinnasteisia Lehtosen ja Romppaisen tekemille tutkimukselle. Ruud pyysi opiskelijoitaan tekemään musiikillisen elämänkerran itsestään ja äänittämään nauhalle 10-15 elämänsä kannalta merkityksellisintä musiikkikappa-

letta. Ruud oletti identiteetillä ja kullekin merkityksellisellä musiikilla olevan yhteys toisiinsa. (Ruud 1998, 31-32.)

Airaksinen (1999) on pohtinut myös identiteetin rakentumista ja todennut kirjassaan ”minuuden rakentajat”, että ihminen on aina kielensä, kulttuurinsa ja historiansa tuote. Ihmisellä on kuitenkin kaksi pyrkimystä, joita hän koettaa elämässään tavoittaa. Ne ovat samastumisen tarve toisiin ihmisiin ja erottuminen muista. Identiteetti ei ole siis koskaan vain yksilön oma minäkuva. Se on jotakin, jonka yhteiskunta, kieli ja kulttuuri tarjoavat ihmiselle. Jopa olemassaolomme riippuu aina toisista ihmisistä. Aika on kotimme kulttuurissa, joka on luonteeltaan historiallinen. (Airaksinen 1999, 10, 103-104.)

Airaksinen kysyy kirjassaan ”Minuuden rakentajat” aiheellisesti: ”Mitä ihmiskuvia meille on tarjolla?” Hän rajoittaa erilaisten ihmiskuvien esittelyn karkeasti kahteen selittäen, miten eräs tavanomaisimmista meille tarjotuista malleista on behavioristinen näkemys, jonka mukaan ihminen vain reagoi erilaisiin ärsykkeisiin eläinten tavoin. Toinen kuva syntyy sen sijaan Freudin psykoanalyysin pohjalta, jonka mukaan ihminen on kerroksittainen olento, jonka libidinaalinen energia nousee alitajunnasta ja kulkee ylimmän vartioiman portin kautta päivätajuntaan. Minuus saattaa häiriintyä hyvinkin herkästi ylimmän liiallisten vaatimusten vuoksi. Näistä Airaksisen mainitsemista kahdesta valitsevasta ihmiskuvasta Freudin vaikutus maailmankuvaamme ja ihmistieteisiin on suurin. Tarjan tapauskertomus tukee Freudin käsitystä kulttuurimme ahdistavasta piirteestä, joka ei salli aitoa onnellisuutta. Airaksinen on kuitenkin sitä mieltä, että onnellisuus saavutetaan, kun ihminen pystyy vapaasti toteuttamaan tarpeitaan ja halujaan vahingoittamatta muita. Tutkimuksen pe-

rusteella vaikuttaa siltä, että Tarja on päässyt tähän onnellisuuden tilaan mm. musiikin kuuntelun avulla. Alussa tietämättään, alitajuisesti hankitut levyt ovat auttaneet Tarjan yli vaikeitten elämäntilanteiden. (Airaksinen 1999, 71, 73.)

Airaksisen mukaan nyky-yhteiskuntaan kuuluu roolin ja identiteetin muuntelumahdollisuus, johon mitkään tiukat ja vaativat siirtymäriitit eivät kuulu. Monet aikuiset haluavat palata lasten leikkeihin esimerkiksi elämymatkoilla tmv. tavoilla. Urheilijatkin ovat hänen mukaansa yhteiskunnassa usein ikään kuin lapsen asemassa, suoranaisten ihmettelyn aiheina, täysin ilman vastuuta, leikkimässä muille malliksi. Ihmisen täytyy kuitenkin ennen pitkää varttua aikuiseksi. Initiaatoriittien etuna onkin Airaksisen mielestä identiteettikriisien välttäminen. Nuori tietää, mikä hänen asemansa ja tehtävänsä maailmassa kunakin ikäkautena on. Samalla kyseisen ikäryhmän yhteenkuuluvuus vahvistuu. Vahvasti kuitenkin näyttää siltä, että nykyajan yhteiskunta ei näitä riittejä voi enää käyttää. Identiteetti on muodostettava käyttäen muita keinoja. Siirtymäriitit ovat jääneet melkein kokonaan pois omasta kulttuuristamme, vaikka toisaalta niiden jäänteitä on näkyvissä mm. armeijassa ja koulussa, jonka palveluksessa Tarjakin työskentelee. Yhteiskunnassa on Airaksisen mukaan nykyään monia identiteettejä ja ihmiset vaihtavat roolejaan usein, eivätkä sitoudu mihinkään ryhmään välttämättä pysyvästi. (Airaksinen 1999, 98- 99)

Proust (1982) on jakanut ihmisen kokemukset sisäisiin ja ulkoisiin. Hänen mukaansa ainoastaan sisäiset kokemukset ovat kestäviä, koska ne ovat pe-

räisin kokevan yksilön sisimmästä. Alati vaihtuvat ja ajan nopeasti haalistamat ulkoiset kokemukset puolestaan edustavat ulkoisen maailman mieleemme synnyttämiä heijastuksia. Lehtosen mukaan (1988) musiikkikokemukset jakautuvat samalla tavalla sisäisiin ja ulkoisiin kokemuksiin. Intensiivisimmät niistä musiikin luomiseen, esittämiseen tai vastaanottamiseen ankuroituvat kokemukset koskettavat kuitenkin useasti sisintä ns. ”kokevaa ydintämme”.

Maslowin tarvehierarkiassa lähdetään liikkeelle ihmisen perustarpeista, jotka tulee olla tyydytetty, ennen kuin ihminen voi edes tajuta tarvitsevansa myös kulttuurillisia asioita, joita musiikki ja muut taidemuodot edustavat. Rogers peräänkuuluttaa Maslowin rinnalla humanistista ihmiskäsitystä, jonka mukaan ihminen voi itse vaikuttaa oman persoonallisuuden kasvuunsa. Konstruktivistit, kuten Kelly, uskovat ihmisen pystyvän rakentumaan ja kehittymään kongnitiivisten prosessien avulla. (Atkinson Rita, Atkinson Richard, Smith Edward, Bem, Daryl, Nolen- Hoeksema, Susan 1996,454-472)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmän kuvaus

Käytin tutkimusmenetelmänä syvähaastattelua, jossa kysymyksiä oli kaksi:

- 1) Mitkä ovat tähänastisen elämäsi merkityksellisimmät kappaleet ?
- 2) Miksi ne ovat merkityksellisiä ?

Haastattelin tätä tutkimusta varten Tarjaa, naispuolista tuttavaani, joka oli halukas kartoittamaan oman merkityksellisen musiikkinsa. Haastattelukertoja oli yhteensä kuusi. Aloitin haastattelut marraskuussa 2001 ja lopetin touku-kuussa 2003. Hoitotieteissä yksittäisen ihmisen elämänkulkujen ja kokemusten kautta voidaan saada kvalitatiivista tietoa ihmisen elämästä. Se avaa aina myös tietyn ajan yhteiskunnallista todellisuutta nähtäväksi. Kun ihminen kertoo suullisesti haastattelijalle elämästään, syntyy dialogista tutkijan kanssa omaelämäkerta. Analyysin tavoitteena onkin alkuperäisen kertomuksen välittäminen mahdollisimman tarkasti. Tässä mielessä tutkimukseni on narratiivinen elämäkertatutkimus. (Janhonen – Nikkonen 2001,94, 240-242.)

Narratiiviseen haastattelututkimukseen osallistujalle esitetään sellaisia kysymyksiä, joiden avulla hänen on mahdollista kertoa tarinaansa. Narratiivisen tutkimuksen aineistoksi käyvät myös tutkimuksessa olevan ihmisen muut tuotokset, kuten esimerkiksi päiväkirjat, piirustukset, runot ym. hänen tuottamansa materiaali. Tämän lähestymistavan ydin on haastattelijan ja haastateltavan välisestä vuorovaikutuksesta muotoutuva tarina. Haastateltavani merkitykselliseksi kokemat laulut liittyvät kiinteästi hänen elämänsä käänne-

kohtiin, eikä niiden merkityksellisyyttä voi selittää muuten, kuin tutustumalla siihen elämäntilanteeseen, jossa merkityksellisyys syntyi, varsinkaan jos halutaan tietää, miksi joku laulu tai kappale on merkityksellinen. Narratiivinen haastattelu onkin kuin palapeli, jossa haastattelija ja haastateltava yhdessä sovittelevat palat yhteen. Elämäntarina on näin ollen aina kertojansa luomus, vaikka se olisikin sidoksissa aikaan, kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen muutokseen. (Janhonen – Nikkonen 2001, 91, 246-248; Syrjälä 1990.)

Syvähaastattelu on avoin haastattelumuoto, joka on kaikista haastattelumuodoista lähimpänä keskustelua. Tavallisesti syvähaastattelua käytetään kliinissä tutkimuksessa ja terapeuttisessa keskustelussa. Syvähaastattelussa haastattelija selvittelee haastateltavansa ajatuksia, tunteita ja käsityksiä sen mukaan kuin ne aidosti tulevat esille keskustelun kuluessa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2001, 196-197.)

3.2 Analyysimenetelmät

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin kokonaisuudessaan. Analysoinnissa käytettiin apuna Nudist-tietokone ohjelmaa. Saadut kategoriat otsikoitiin ja analysoitiin Collaizin 7-portaisella analyysimenetelmällä.

Collaizin aineistoanalyysimenetelmän vaiheet:

- 1) *haastattelumateriaalin lukeminen ja ymmärtäminen*

- 2) *tutkittavaan ilmiöön kuuluvien sanontojen ja lauseiden poimiminen ja kokoaminen samoihin käsiteryypäisiin*
- 3) *jokaisen tärkeän ilmaisun ymmärtäminen ja epäsuorina esiintyvien merkitysten paljastaminen. Näin muodostettuja merkityksiä verrataan alkuperäisiin merkityksiin oikean todellisuuden säilyttämiseksi*
- 4) *muodostettujen merkityksien järjestäminen teemoihin:*
 - *validointi vertaamalla muodostettuja teemoja alkuperäisten kuvausten kanssa*
 - *teemoihin sopimattomien merkitysten huomioiminen. Merkityksiä ei saa pakottaa tiettyyn teemaan, eikä niitä saa hylätä merkityksettöminä pois.*
- 5) *Tulkittavan asian tuloksista tehdään tyhjentävä kuvaus*
- 6) *Tyhjentävästä kuvauksesta valmistetaan yksiselitteinen yhteenveto, jossa tulkittava ilmiö esitellään*
- 7) *Ns. lopullinen validointi, jossa haastateltava saa arvioida tulkittavaa ilmiötä alkuperäisiin omiin kokemuksiinsa verraten. . (Colaizzi 1978, 53, 58-62)*

Aineistosta valittiin tärkeimmät kappaleet ja niiden merkityksellisyyteen liittyvät teemat. Näin esille tulleet teemat alistettiin vielä haastateltavan tietoon ja saaduista tuloksista keskusteltiin ja todettiin niiden todenmukaisuus. Fenomenologisessa tutkimuksessa on tärkeää tavoittaa tutkittava ilmiö sellaisena, kuin se haastateltavalle ilmenee. Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa on esillä paljon haastateltavan omia ilmaisuja ja suoria lainauksia haastattelutilan-

teista. Olen analysoinut haastattelumateriaalin koettamalla mahdollisimman tarkkaan kuvata Tarjan kokemusmaailmaa ja ilmoille nousseita merkityksiä

4 TULOKSET JA ANALYYSI

4.1 Henkilökuva

Tarja on kotoisin Itä-Suomesta. Hän on kolmilapsisen perheen keskimmäinen lapsi. Isä ja äiti olivat molemmat opiskelleet lakia, mutta lasten synnyttyä äiti jäi kotiin hoitamaan lapsia, isän tienatessa elantoa nimismiehenä perheelle. Perheen arkea varjosti äidin vaikea diabetes, joka myöhemmin, Tarjan ollessa jo aikuinen johti täydelliseen sokeuteen ja lopulta kuolemaan.

Tarjan ollessa n.3-vuotias perheessä koettiin keskenmeno, joka aiheutti äidin syvän masennuksen. Jonkun vuoden päästä Tarjan perhe muutti toiseen kaupunkiin ja Tarja muistaa olleensa pienenä paljon ulkona, koska sisällä kotona oli niin painostava tunnelma. Tarjalle syntyi pikkusisko, jota äiti keskittyi hoitamaan Tarjan ollessa pärjääväinen ja oma-aloitteinen. Lapsuus oli päällisin puolin onnellinen, eikä ikävistä asioista puhuttu kotona koskaan.

Tarja vietti nuoruutensa seurakuntanuorissa, hankki itselleen luokanopettajan ammatin, avioitui ja sai kaksi lasta. Avioliittoa varjosti kuitenkin miehen alkoholismi ja sen mukana tuomat vaikeudet. Avioliitto päättyi eroon, ja Tarja muutti poikiensa kanssa uuteen asuntoon. Haastattelupyyntö merkityksellisestä musiikista tuli tähän elämänvaiheeseen Tarjan ollessa 42 vuotias.

4.2 Musiikki haastateltavan elämänkaareessa

Tarja on pienestä pitäen laulanut muun perheen mukana automatkoilla mm. koulussa oppimiaan maakuntalauluja. Tarja ei sisarustensa tavoin käynyt pianotunneilla, eikä pärjännyt koulun laulukokeissa, mutta lauloi silti mielellään kotona ja koulussa itselleen tutuksi tulleita lauluja. Vanhemmat veivät myös lapsiaan joka kesä Savonlinnan oopperajuhlille, jotka jäivät Tarjan muistoihin mukavina matkoina. Opiskeluaikoina Tarja joutui opiskelemaan musiikkia sen verran, että pystyi opettajana ollessaan säästämään yhteislauluja. Tarja kuitenkin kertoi välttäneensä musiikin opettamista, mikäli se vain oli mahdollista. Musiikkia Tarja kuitenkin kuunteli paljon, ja käy edelleen esimerkiksi oopperassa ja konserteissa niin usein kuin mahdollista.

Merkityksellisen musiikin kartoittamiseen Tarja suhtautui myönteisesti ja halusi myös piirtää kaavion (kuva 1.) siitä, miten on lempikappaleensa kokenut liittyvän omaan elämänkaareensa. Tarjan mukaan varhaisin lapsuuden laulu löytyy keskeltä simpukan muotoista kehää. Tämän laulun Tarja kokee erittäin merkittävänä itselleen edelleen. Kehää voi lähteä kiertämään vastapäivään, jolloin vastaan tulee ”Ukin piano” ja muistot lapsuuden virren veisuista (VK 555) Nuoruusaikaan liittyvät Hectorin laulut ja nuotion kuva. Aikuisuuteen Pan-huilu kehän reunalla ja ”Resonaari”, joka viittaa Tarjan käymään taidekurssiin. Kuviossa oleva pyöreä yksittäinen ympyrä on surun kyynel, itketty itku. Kuvan yläreunassa kulkeva nouseva viiva on Pan-huilumusiikkia, joka pitää itkut kurissa: ”Don’t You cry for me Argentina”

4.3 Tarjan elämäkokemukset

4.3.1 Masentuneen äidin lapsi

” mä oon miettiny et kuinkas paljo semmosesta surusta et äiti on tyttö ni siirtyy vaan mulle, et mä oon tyttö. Ja täähän on siis semmonen kysymys mitä niinkun ei tavallaan tiiä et surenko mä niinku omia juttuja, nythän sen vois kysyy näin. vai surenks mä jotain äitin ja äitin suvun juttuja. ”

Tarja kertoo kantaneensa jotain merkillistä surua koko lapsuutensa ajan.

Parhaiten kodin tunnelmaa kuvaakin hänen mielestään laulu Päivänsäteestä ja menninkäisestä, jossa päivänsäde ei voi jäädä menninkäisen synkkään maailmaan asumaan.

Stern on teoriassaan itseyden kehityksestä yhdistänyt toisiinsa kehityspsykologista tutkimusta ja perinteistä psykoanalyttista ajattelua. Hän on tutkimuksissaan todennut, että jo alle kahden kuukauden ikäinen vauva on aktiivinen hakemaan kontakteja ympäristöstään. Minuuden synty tapahtuukin Sternin mukaan jo tässä varhaisessa vaiheessa, eikä vasta myöhemmin kuten on luultu. (Vuorinen R. 1998, 136-139) Minuus kytkeytyy erityisesti havaitsemiseen. Kyseessä on ennen muuta amodaalinen aistiminen, joka ylittää eri aistipiirien rajat. Erilaiset valot, voimakkaat äänet ja häivähdykset, intensiteetti, jolla hoitaja käsittelee vauvaa muodostavat vauvan mielessä jonkinlaisia alkeellisia käsitteitä, jotka edustavat aistikokemusten yleisluonteisia ominaisuuksia. Musiikissa on samanlaisia rytmejä, intensiteettejä ja muotoja kytkeytyen samanmuotoisiin minuuden akteihin ja prosesseihin varhaislapsuuden amodaalisten aistimusten maailmassa. (Lehtonen-Niemelä 1997, 32-34)

Sternin (1985) mukaan minuuden ydin kehittyy vuorovaikutuksessa äidin tai häntä hoitavan henkilön kanssa. Noin 2-6 kk:n ikä, jolloin ydinitseys on muodostunut, on suorastaan sosiaalisuuden huippukausi: lapsi tavoittelee katsekontaktia, hymyilee takaisin, ja äänтелеe vastavuoroisesti. Lapsi kokee tässä vaiheessa olevansa oma persoonansa. Jo tässä vaiheessa lapsi tajuaa empatian puutteen. Subjektiivinen itseys kehittyy 7-9 kk:n iässä. Lapsi vaistoo äidin sisäisen maailman olemassaolon. Hän saattaa esimerkiksi varmistaa oman tunteensa vertaamalla sitä äidin reaktioihin ja koettaa myös jakaa omia tunteitaan äidin kanssa. Mikäli vuorovaikutus näissä tilanteissa ei toimi, saattaa se aiheuttaa lapselle psyykkisen eristyneisyyden tunteen, joka äärimmilleen viritettynä on psykoosin kaltainen. (Vuorinen, R 1998, 138,139)

Tarjan äidin masennus syveni kolmannen lapsen keskenmenon yhteydessä entisestään. Tarja kuvaa tilannetta omalta kannaltaan seuraavassa:

” kun mä oli pieni noin kolmevuotias, ni sil oli (äidillä) keskenmeno ennen Taijaa. Niin se oli mulle oleellisessa vaiheessa masentunut. Ja ne jotka oli mulle ilonaiheita: et keinuinpa kovaa tai menin ja juoksin tai myöhemmin opinpa sitte ratsastamaan, ni ne on äitille oikeesti ollu hyvin pelottavii. Et hänellä onkin pieni reipas, rohkea tyttö joka ei suostu vauvaksi, just semmoses kohas, jossa hän toivois et hän vois just hoitaa vauvaa ja nyt ois suru ja menetys.”

Tässä iässä Tarja oli oppinut jo puhumaan, ja olisi mielellään jakanut kokemansa asiat äitinsä kanssa. Äiti taas olisi halunnut hoitaa vauvaa ja saada lapseltaan lohdutusta menetyksensä tilalle.

Kielen oppiminen tuo Sternin (1985) mukaan lapsen eteen aivan uuden maailman. Tässä ikävaiheessa on tärkeää, ettei lapsi vieraantuisi tunteistaan.

Kieli voi tuoda korvaavia mielikuvia varhaisten vuorovaikutusmielikuvien ti-

lalle, vaikka se saattaakin vääristää lapsen varhaisia kokemuksia. Kielellinen itseys korostaa kuitenkin samoja kognitiivisia muutoksia, jotka valmistavat lasta psyykkisen erillisyytensä kohtaamiseen. (Vuorinen R. 1998, 140-141) Lehtosen mukaan (1997) verbaalinen minä ei voi korvata kuitenkaan aikaisempia ydinminän ja intersubjektiivisuuden kokemuksia. Ei-verbaaliset kokemukset elävät paljolti kielellisiltä kokemuksilta piilossa. Tähän yhteyteen ihminen tarvitsee muita keinoja ilmaista itseään. Erityisesti musiikkiin liittyvän symboliseen prosessiin kietoutuvan amodaalisen kokemisen kautta saatamme uudestaan tavoittaa kadotetun kokonaisvaltaisen kokemisen paratiisin, jonka varhaislapsuudessa omistimme. (Lehtonen-Niemelä, 1997, 38)

Siinä, missä äiti tarvitsi lastaan itseään varten, oli onneksi olemassa isä, joka huomasi Tarjan ja kantoi tätä sylissään kun tämä oli sairas. Isän laulama laulu sairaasta karhunpojasta on jäänyt Tarjan lapsuuden lauluista rakkaimpana mieleen. Winnicotin (1966) mukaan lapsella on synnynnäinen kyky luoda symbolinen merkitys esimerkiksi unirätille, nallelle tmv. esineelle poissa olevan äidin tilalle. Lapsi rauhoittaa itsensä käyttämällä muistissaan olevaa mielikuvaa huolehtivasta, empaattisesta äidistä. Tämä kyky säilyy ihmisellä aikuisikään saakka. Symbolisen prosessin varhaiseen kehitykseen sijoittunut häiriö saattaa kuitenkin aiheuttaa tilan, jossa transitionaalivaihe jää kokonaan elämättä. Lapsi joutuu tuolloin paikkaamaan äidin poissaolosta johtuvan aukon omilla fantasioillaan. Winnicotin (1966) mukaan lapsen perusturvallisuus voi järkkyä peruuttamattomasti niin, että hän kokee olevansa täysin kyvytön rauhoittumaan kokien olevansa jopa elävältä haudattu. Musiikin avulla voidaan kuitenkin sitoa ja purkaa varhaisiakin deprivatiokokemuk-

sia. Lehtonen on kirjoittanut musiikillisesta sitomisesta tarkemmin artikkelis-
saan: "Musiikki sitomisen välineenä", josta tarkemmin myöhemmin. On erit-
täin mielenkiintoista, että niinkin tunnetut säveltäjät, kuin Mahler ja Tšai-
kovski käyttivät säveltämiään sinfonioitaan omien traumaattisten kokemus-
tensa sitomiseen. (Mansnerus1993; Lehtonen 1993, Lehtonen-Nie-
melä,1997, 38-40)

Tarja oli kolmilapsisen perheen keskimmäinen lapsi ja vanhin tytär. Hän
kerto i leikkineensä lapsena usein yksin, sillä ikäeroa isoveljeen ja pikkusis-
koon oli niin paljon, etteivät yhteiset leikit onnistuneet. Hän oli sisaruksista
oma-aloitteisin ja reippain, eikä tarvinnut sisarustensa tavoin apua pukemi-
sessa, syömisessä tai muissa päivittäisissä askareissa. Tarjan pikkulapsivai-
hetta varjosti äidin masennus. Tarja kuvaili, että mitkään hänen ilahdutta-
miskeinonsa eivät auttaneet saamaan äitiä iloiseksi. Äiti ilmaisi kyllä huo-
lensa raisuista leikeistä pitävästä tyttärestään peläten menettävänsä tämän-
kin, mutta ei koskaan ilmaissut ilahtuvansa Tarjan kyvystä kiipeillä hienosti
puissa tai ratsastus-harrastuksesta, jonka Tarja oli päättänyt aloittaa. Tarjan
kuvaus perheen arjesta tukee käsitystä, että jos perheessä on olemassa
suru, sitä ei voi peittää lapsilta, vaikka siitä ei suoranaisesti puhuttaisikaan:

*"päivänsäde ja menninkäinen" ois ehdottomasti semmonen, joka
kuvaa itelle niinku eniten lapsuutta toisaalta varmaa niinku se
hankaluus on tavallaan se et se ilo on –ei se nyt oos siis sillai
väkinäistä- mut on tehty niinku peittämään semmosena aisti-
mustunteemuksena, ei se mee niinku lapsessa sillee läpi- niinku
peittämään äitin masennusta tai semmost surua, et äiti ei jaksa
tai voi tai osaa tai pelkää tai on tiurvaton tai semmosia. niinku.
Se ilo ja se vastakohta (suru) et ne on niinku erillään. et nyt jos
on ..niinku lapsen mielestä ne on niinku vielä erillään niinku
maailmassa on aina kahtiajakautuneena ..koko maailma perus-
tuu siihen hyvä ja paha. tietyllä lailla jos äiti joskus olis sanonu,*

et ompas mulla paha olla –kylläpä s mua harmittaa, tai sillois tunteet et oonpas mä nyt masentunut, ni sit se ois niinku jotenkii sanoja..mut nythän se on tunnelma, et sit siit tulee niinku ite syylliseksi.”

4.3.2 Hiljainen kapinallinen

Haastateltavani on viettänyt lapsuutensa kodissa, jossa musiikkia on kuunneltu ja laulettu paljon. Hän on kolmilapsisen perheen keskimäinen lapsi, joka lukeutuu omien sanojensa mukaan nykyisin lähinnä musiikin kuuntelijoihin, vaikka lapsena ja nuorempana onkin laulanut paljon. Lomamatkat suoritettiin tuon ajan tapaan tyypillisesti pikkuautolla sukulaisissa kiertäen ja näillä matkoilla laulettiin kansallislauluja, jotta isä ei nukahtaisi rattiin. Kouluaikoina Tarjalle valkeni, että hänen laulutaitonsa ei ollut samanlainen kuin muiden, mutta se ei estänyt häntä kuitenkaan nauttimasta lauluista ja laulamisesta.

Tarja vietti nuoruusaikoina paljon aikaa myös seurakuntanuorten toiminnassa, ja se osaltaan vaikutti siihen, että osa lempimusiikista löytyi ”Nuoren seurakunnan veisukirjasta” Nuoruuteen liittyvä kapinavaihe omia vanhempia vastaan on varsin vaisua, vaikka maailmankuvat vanhempien ja haastateltavani välillä poikkeavatkin kovasti toisistaan. Tarjalle muodostuu tärkeäksi omaa maailmankuvaa tukevat kappaleet, joita esimerkiksi Hectorin ”palkkasoturi” edustaa. Hän kuvaa omaa ja vanhempiensa maailmankuvaa seuraavasti:

”se oli enemmänkin semmosta et jos mä ajattelen, et mun isä tai äiti olisi jakanu jotakin mun ajatuksii tai muuta, ni mä oon hiljaa itekseni ihan eri mieltä. Et se oli jotain senkaltaista erimielisyyttä. Et niinku mun isä vaik se pyrkiikin olemaan enemmän keskusteleva on jotenkin hirveen ykskantanen ajatuksissaan et se on näin

tai noin. Ei mitään siltä väliltä..... Semmonen minkä on tajunnu kauheen autoritäärisestä perheestä tulleena vasta aikuisena on niinkun tosi, että eihän meillä kyseenalaistettu mitään.. hirveen selkeitä ja suorita. Kaikki oli oikein tai väärin, sä syyllistyt tai et. Et tavallaan niinku nykyaikana on helpompi sanoakin omille lapsilleen et nyt mä ajattelen näin, mutta kymmenen vuoden päästä voi olla että ajattelen eritavalla.”

Tarjan isä oli vasta viidentoista, kun hän osallistui Lapin sotaan. Äiti toimi myös nuorella iällään maanpuolustustehtävissä. Kumpikaan ei lämmennyt Tarjan pasifistisille ajatuksille. Varsinaisia riitoja ei kuitenkaan aiheesta syntynyt, oli vain hiljainen erimielisyys, joka sai Tarjan kokemaan syyllisyyttä omista mielipiteistään.

Tarjan asuinkaupungissa oli vahva luterilainen nuorisotoiminta, joka vaikutti myös koulun ilmapiiriin. Helsingistä muuttanut erilaisen arvomaailman mukanaan tuonut tyttö toi mukanaan myös oman lempilaulunsa: Hectorin kappaaleen: ”Lumi teki enkelin eteiseen”, josta tuli myös Tarjan suosikkilaulu. Tarja tutustui myös toiseen tyttöön, jonka äiti oli kuollut syöpään, ja joka asui veljeskatraansa kanssa taloa ainoana tyttönä. Tarjaa kosketti kovasti tytön kohtalo, ja heistä tuli parhaat kaverit. Tytön mukana Tarja oppi laajentamaan omaa musiikkimakuaan. Nuoruuteen liittyvä asioiden syvällisempi pohdinta ja oman ajattelun kehittyminen näkyy hyvin Tarjan kuvaamassa kertomuksessa tästä elämänvaiheesta.

” Ripsan ja tän Hesasta muuttaneen kanssa me juteltiin noista ja toi jäi sellaseks lauluks, et on siis jotain semmosta käsittämättöntä niinku itessä varmaa mein perhees niinku ollu mikä on oikeesti ollu surua et, ja äiti on jo silloin ollu onneton vaikkei pitäny olla. Et kaikkihan meillä on hyvin –tunnelma varmaan puri

meijän perhees enemmän. ...Mä oon kuunnellu niitä sanoja enemmän semmosen vastakohdan kautta niinku tossa surussakin. Et semmonen tapa mikä meil on ollu lapsuuden perheessä olla perhe ni on toisaalta ollu myös semmost et sanat peittää semmosta tunnelmaa, mitä ei niinku sanoilla tavoiteta. Ja voiko se olla sitä surua, minkä ite toisaalta niinku näkee, mut mille ei toisaalta ole sanoja.”

Perheessä ei ollut tapana puhua vaikeista asioista. Tarjan mielestä vaikeat asiat vaiettiin ja peitettiin mm. hauskojen tarinoiden lukemisella. Yhteiset ajat mökkimatkoilla vietettiin laulaen maakuntalauluja ja muita reippaita lauluja, joista Tarja piti paljon. Sukulaisissa oli paljon opettajia ja pappeja, joiden johdosta hautajaisissa ja muissa suvun juhlissa laulettiin mm. paljon virsiä.

4.3.3 Matka aikuisuuteen

Tarja opiskeli opettajaksi, avioitui ja sai kaksi lasta. Hän joutui äitinsä tavoin kokemaan myös keskenmenon saamiensa kahden pojan välissä. Avioliitto päättyi eroon raskaiden vaiheiden jälkeen. Tarja päätyi eroon ennen muuta lastensa tulevaisuuden tähden. Miehen alkoholiongelma aiheutti taloudellisten ongelmien lisäksi myös tilanteita, joissa täytyi turvautua poliisiin ja turvakodin apuun. Näissä tilanteissa Tarja ei sallinut itsensä edes itkeä. Hammasta purren hän jatkoi elämäänsä lasten kanssa ja jäädtytti tunteensa, että jaksaisi paremmin.

Äidin kuoleman jälkeen Tarja hakeutui psykoanalyysiin, jossa joutui miettimään lapsuuden perheensä asioita usean vuoden ajan hyvin syvällisesti. Analyysin ollessa loppuvaiheessa, Tarja suostui työskentelemään lempimusiikkinsa parissa tätä tutkimusta varten. Joistakin kappaleista on tullut Tarjalle hyvin tärkeitä, mutta ennen tätä tutkimusta Tarja ei välttämättä ole tiennyt miksi ne ovat olleet merkittäviä.

Jokaisella aikuisella on omat persoonalliset merkitykset asioille, joita elämässään kohtaa. Nämä rakentuvat usein jo opitun ja koetun päälle ja vahvistavat kunkin ihmisen yksilöllistä näkemystä asioista. Syvätason muutokset lähtevät liikkeelle usein tilanteista, joissa muutospaineen voimakkuus ylittää yksilön tasapainoa ylläpitävien mekanismien rajat. Muuttunut minä - asenne puolestaan synnyttää muutoksen henkilökohtaisessa identiteetissä. Tällaiseen muutokseen on usein painetta voimakkaiden emotionaalisten kokemusten yhteydessä, jotka liittyvät läheisiin ihmissuhteisiin ja sisältävät psyykkistä kipua. (Toskala, 1991, 136 - 137)

Koska jokainen ihminen on yksilö, on muutosprosessin tulos myös usein erilainen. Positiiviseen lopputulokseen liittyy usein luovuus ja tietynlainen generoivuus, joka ylläpitää psyyken järjestelmän yhtenäisyyttä. Negatiivisessa muutoksessa ihminen karkeasti ottaen sisällyttää itseensä entistäkin vähemmän tunteita. Toskalan mukaan joissain tapauksissa ihmisen pyrkimys varmuuteen, ennustettavuuteen ja kontrolliin viestii nimenomaan kahlituista tunteista. (Toskala, 1982, 93; Toskala, 1997, 354)

Keski-ikäisen kriisin olemukseen kuuluu kriisien läpi käyminen. Myös Tarja on joutunut omien sanojensa mukaan monien vaikeuksien eteen. On sanomatakin selvää, että kun ihminen kohtaa ongelmia yhtä aikaa eri elämänaikavaiheilla, hän joutuu todella koville. Ylimääräistä painetta tulee myös epäilemättä siitä, että tämän ikäisen ihmisen oletetaan jo hallitsevan vastuullisesti oma elämänsä. Ei ole ketään, johon turvata vaikeassa kriisissä, kuten lapsena. Nyt on pärjättävä omillaan. Turvattomuus, raha-vaikeudet ja yksin jääminen lasten kanssa oli kova kriisi, josta Tarjan piti vain selvitä. Hän taisteli tiensä ulos vaikeuksista ja suuntautui voimakkaasti kohti tulevaisuutta. Unelma uudesta asunnosta lopulta konkretisoitui. Oman äidin kuolema aiheutti lisää paineita, Tarja haki apua itselleen ja selvisi pahasta tilanteestaan. (Toskala 1997, 355.)

Kokeminen ja kokemisen tulkinnan vastavuoroiset suhteet; (ns. selittäminen) ovat prosessissa tärkeitä minuuden dynamiikan kannalta. Psykkisessä muutoksessa minä -suhteen muuttuminen on olennainen seikka. Sinänsä aikuisuuteen kiinteästi kuuluva muutosprosessi kohtaa helposti torjuntaa, puolustautumista ja kompensatiotonta käyttäytymistä. On vaikeaa ennustaa mihin muutosprosessi johtaa. Aikuisuuden kehityspyrkimys liittyy usein kiintymyssuhteisiin, kehittyviin vuorovaikutussuhteisiin, perustarpeiden tyydyttämiseen, ja pyrkimykseen hallita sosiaalista ja fyysistä ympäristöä.

(Dunderfelt 1996b, 137, 138.)

Nykyaikana ihminen joutuu aivan eri tavalla kohtaamaan omaa minuuttaan kuin esimerkiksi sata vuotta sitten, jolloin ihmiset samaistuivat yksilöllisen

tietoisuuden sijasta maailmankaikkeuden järjestelmään. Voisi kuvitella, että kun ihminen elää aiempaa pidempään, eikä jälkeläisten tuottaminen jää hänen ainoaksi tehtäväkseen maailmassa, on myös aikaa pohtia omaa olemustaan ja elämäänsä aiempia sukupolvia tarkemmin. (Toskala 1996, 92-93; Toskala 1997, 351.)

Aikuisuuden kiintymyssuhteiden rakentamisen jossain vaiheessa ihminen kohtaa ristiriitoja erityisesti erillisyyden ja läheisyyden säätelyssä. Mikäli ihminen lapsuudessaan on esim. joutunut kokemaan ristiriitaisia aggression tunteita, saattaa hän aikuisuuden vaikeissa tilanteissa kokea vaikeana tuntea ja tiedostaa omia aggressioitaan ja aggression tunteitaan. (Toskala 1996, 92-93; Toskala 1997, 351.)

Hylätyksi tulemisen pelko ilmenee tyypillisemmin masennuksena. Ihminen saattaa jopa itse hylätä, jotta ei joutuisi kohtaamaan kipeää hylkäämiseksi tuloa. (Toskala 1997, 349 – 350) Tarja erosi miehestään alkoholiongelman tuomien vaikeuksien vuoksi. Saattaa olla, että kyseisessä tapauksessa eron hakeminen oli itsesuojelua siinäkin mielessä, että elämänhallinnan kannalta itselle oli tärkeämpää jättää kuin tulla jätetyksi.

Toskalan mukaan oman sisäisen maailman aikaisempaa parempi tiedostaminen on malli minuuden rakentumisesta. (Toskala 1996, 95.) Tarja toteaaakin, että kaikesta sitä ihminen hengissä selviää. Asenteesta kuultaa ylpeys selviämisestä, mikä viittaa tämän hetken vahvaan elämänhallintaan.

Toskala esittelee konstruktivistisen mallin mukaisen näkökulman aikuisen muutosprosesseihin. Hänen mukaansa ihminen suuntautuu maailmaan ja itseensä varsin aktiivisesti muodostamalla tiettyjä merkityksiä, jotka tutkan tavoin ohjaavat tulkintoja kaikesta näkemästään ja kokemastaan. Konstruktivistisen mallin mukaisesti ihminen on jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä persoona. Muutos on itse asiassa jatkuva psyykkinen prosessi, joka on perustaltaan itse - organisoituvaa, eikä johda kaikilla henkilöillä välttämättä samaan lopputulokseen.

Psyken toiminnassa juuri nämä syvätason ydinrakenteet ovat määrääviä tekijöitä. Kaikki merkittävät muutokset yksilössä tapahtuvat näiden ydinrakenteiden uudelleen organisoitumisen seurauksena. (Toskala 1997, 351.) Muutos sinänsä voi muodostua voimavaraksi, joka lisää ihmisen psyyken toiminnan joustavuutta, mahdollisuutta havaita erilaisia vaihtoehtoja, itsensä arvostamista, uskallusta kokeilevampaan käytökseen ja sallivampaa minä – asennetta yleensäkin. Merkittävässä muutoksissa ihmisen koko elämä saattaa muuttua. Erityisesti ne merkitykset, jotka liittyvät ahdistukseen, masennukseen, ystävyyteen ja läheisyyteen. (Toskala 1997, 352.)

Tarja on opetellut kymmenen viimeisen vuoden aikana ajattelemaan mitä hänen tarvitsee ja mitä hänen ei tarvitse tehdä. Hänellä on näkemys, jonka mukaan vaikeudet ovat muuttaneet häntä ihmisenä eniten. Toisaalta joku voi kokea esimerkiksi menetyksen koko elämänsä lomaannuttavana asiana. Abstraktiivisesti ajatellen tällainen kokemus voi kuitenkin kokemuksena tuoda ihmisen elämään jotain uutta. Kun on selvinnyt jostain pahasta tilanteesta,

voi kokea suuressa määrin elämänhallinnan kohenemista. Individuaatioprosessilla Jungin teorioita esittelevässä kirjassa tarkoitetaan hidasta, huomaamatonta prosessia psyykkisen kasvun alalla.

Ihmiset ovat aina tiedostaneet jonkinlaisen sisäisen keskuksen olemassaolon itsessään. Alkuasukaskansojen primitiivisissä käsityksissä puhuttiin tässä yhteydessä esim. eläimen muodon saaneesta suojeluhengestä. Kirjassa mainitaan tässä yhteydessä erään intiaaniheimon uskovansa uniinsa niinkin paljon, että ajattelevat erityisen ”Suuren Miehen” asuvan sisimmässään lähettämässä heille henkilökohtaisia viestejä unien välityksellä. Individuaatioprosessi toteutuu ainoastaan jos ihminen on tietoinen siitä ja on siihen aidosti yhteydessä. (von Franz, M - L. 1991, 160-162) Tarja kohtasi itsensä tilanteessa, jossa joutui tekemään raskaita päätöksiä poikiensa ja itsensä hyvinvoinnin vuoksi. En tiedä näkikö hän tavallista enemmän unia kriisiensä aikoina, mutta ainakin hän joutui tietoisesti pysähtymään tilanteen johdosta, tarkisti suuntansa ja teki päätöksensä rohkeasti ja pää pystyssä. Varsinainen individuaatioprosessi - tietoinen sopusointuun pääseminen oman sisäisen keskuksen (psyykkisen ytimen) eli itsen kanssa alkaa tavallisesti persoonallisuuden haavoittumisella ja sitä seuraavalla kärsimyksellä. (von Franz, M - L. 1991, 166.)

Tarja tuntui olevan aikuisena myös aika realistinen omien prosessiensa suhteen. Hän ei hakenut apua tai tulkintoja unistaan, vaan olemassa olevista realiteeteista; joista lapset ja työ olivat etusijalla. Hyvin maltillisin sanan kääntein Tarja kertoi kokemaansa. Siinä ei tuntunut olevan mitään mystistä.

Hän tavallaan oli sinut itsensä ja tilanteensa kanssa. Muutos oli ollut välttämätön, mutta siitä oli opittu myös elämänasenne:” kaikesta sitä voi ihminen selvitä hengissä !” Dunderfeltin käsitys Jungin näkemyksistä antaa ymmärtää, että kriisitilanteissa nainen saattaa ottaa miehiset voimavaransa käyttöön ja mies feminiiniset puolensa. Juuri tämän sisäisen sielunkuvansa kohtaaminen on eräs individuaatioprosessin keskeisimmistä vaiheista, ja se tapahtuu nimenomaan vasta aikuisuudessa, neljänkymmenen ikävuoden vaiheilla. Tässä mielessä puheet miehessä asuvasta Animasta ja naisessa asuvasta Animuksesta ovat täyttä totta. (Dunderfelt, 1996a, 132 -133)

Tarja joutui avioeron lisäksi monen ikätoverinsa tavoin kantamaan huolta myös ikääntyvistä vanhemmistaan. Vanhempien kotona tilanne vaikeutui ennen äidin kuolemaa varsin nopeasti. Tarjan äiti sokeutuu vaikean diabeteksen johdosta ja Tarjan isälle jää vastuu äidin hoidosta.

”isä ehti olla eläkkeellä kaks vuotta sillai et äiti ei ollu sokee, ja sit se oikeestaa hoiti seuraavat kymmenen vuotta äitiä eläkkeellä ollessaan. Toisaalt se on vanhentuneen avioparin kauheen lämminkin vaihe sillai. He millai siitä koki ja jutteli. Mut se on sit taas suht kohtuuton vaihe. et sillon on tavallaan syntyny molemmille esikoisille, tyttärille lapset. Äiti on sokee, heilt puuttuu molemmat elossa olevat isovanhemmat. isä hoitaa äitiä ja äiti edes nää lastenlapsiaan. Ja sit se suru tai se masennus siitä että on sokeutunu. Mikä onki ihan tosi..ajallisesti on just siinä kun Ville syntyy (Tarjan esikoinen) ja Joni syntyy(Tarjan siskon esikoinen). Semmosii vuosii, sit heitä pitää ymmärtää, ei sillai et äiti auttaisi tyttäriään tai tukisi siinä et miltä tuntuu synnyttää tai mil-täs tuntuu tulla äidiksi. ” (Tarja 31.7.02)

4.4 Merkitykselliset kappaleet

Tarjan merkitykselliseksi kokema musiikki elämänkaareissa näyttää noudattelevan Ruudin (1997) mallin mukaista nelijakoa, jossa ihminen suhteuttaa *musiikin itseensä, toisiin ihmisiin, ympäröivään kulttuuriin* ja hieman näkyvämmämpään *transpersonaliseen tasoon*.

Ruud tuo melko voimakkaasti esiin musiikkikokemuksen sosiaalista ja kulttuurisidonnaista puolta. Musiikkikokemus ankkuroituu myös kuuntelijan henkilökohtaiseen elämäntarinaansa. Ihmisen elämäntarinassa tärkeää on Ruudin mielestä myös se, mistä hän on kotoisin. Kansallislaulut symbolisoivat kansallisuutta ja herättävät poissa kotimaastaan asuvissa ihmisissä kansallisia tunteita. Ihmisen identiteetti rakentuu aina vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, eikä ole merkityksetöntä, minkälaisessa kulttuurissa saamme kasvaa. Tämä näkyy esimerkiksi Tarjan valitsemissa nuoruuden lauluissa, joissa on selvästi nähtävissä hänen sukupolvensa erilainen näkökulma sotaa käyneiden vanhempien arvoihin. (Pavlicevic1997, 20-21; Ruud 1997, 38-46; Stige 2002, 2.)

Tarja jaottelee itselleen tärkeät laulut myös sen mukaan, ovatko ne *paljastavia, lohduttavia* vai lauluja, joita hän kutsuu ”*surun vastakohtaveisuiksi*” Tarja kertoi käyneensä kurssin, joka omalta osaltaan on ollut vaikuttamassa siihen, että Tarja on kiinnostunut käyttämään musiikkia itsetutkiskelun välineenä.

Työnsä puitteissa Tarja sai eronsa aikoihin tutustua musiikin terapeuttiseen käyttöön ja osallistui Sibelius Akatemian järjestämälle taidekasvatuksen kurssille. Tältä kurssilta Tarja sai eväitä sekä omalle työlleen erityisopetta-

jana, että itselleen henkilökohtaisesti. Hän kuvaa saamaansa hyötyä seuraavasti:

” sen kurssin jälkeen alko niinku luottamaan enemmän semmoseen et jos se nyt on se huilu jonka on itselleen valinnu, ni sit on sen jälkeen ottanu noita lauluja. Ja huomaa et bongaailee niitä sillai, että tätä mä tarviin, et ei mun tarvi niinku tietää niistä musiikista, niistä lauluista etukäteen et miks just tämä tai toi, et onks se se rytmi, musiikki tai sana. usein ne on ne kaikki kolme yhdessä. Ja sit mä vaan tiijän, et jonkun aikaa mä kuuntelen jotain Katri-Helenan laulua ja se on hirveen tärkeä,..ja usein ne jotka jää sillei soimaan, niin niist usein poimii jonkun sanan tai pohjan tai ajatuksen vasta niinku viikkojen tai kuukausien päästä. Ja sit taas sitä ennen niinku huomaa et se musiikki on kantanu ilman että on ollu niin tietonen, että nyt tätä kannattaa kuunnella tai katella.” (Tarja 16.6)

4.4.1 Päivänsäde ja menninkäinen- lapsuuden kaiken paljastava laulu

Tarja kertoo miettineensä joskus aikuisena siskonsa kanssa kahden, mikä olisi ollut lapsuuden merkittävin laulu. Ehdottomasti tärkeimmäksi lauluksi nousee laulu ”päivänsädeestä ja menninkäisestä”, joka Tarjan mielestä parhaiten kuvasi perheessä vallinnutta tunnelmaa.

”. ni enhän mä muista sitä lapsena koskaan kuulleen, mutta sitte ”päivänsäde ja menninkäinen” ois ehdottomasti semmonen, joka kuvas itelle niinku eniten lapsuutta toisaalta varmaa niinku se hankaluus on tavallaan se et se ilo on –ei se nyt oos siis sillai väkinäistä- mut on tehty niinku peittämään semmosena aistimustuntemuksena, ei se mee niinku lapsessa sillee läpi- niinku peittämään äitin masennusta tai semmost surua, et äiti ei jaksatai voi tai osaa tai pelkää tai on turvaton tai semmosia. niinku. Se ilo ja se vastakohta (suru) et ne on niinku erillään. et nyt jos on ..niinku lapsen mielestä ne on niinku vielä erillään niinku maailmassa on aina kahtiajakautuneena ..koko maailma perustuu siihen hyvä ja paha. tietyllä lailla jos äiti joskus olis sanonu, et ompas mulla paha olla –kylläpä mua harmittaa, tai sillois tunteet et oonpas mä nyt masentunut, ni sit se ois niinku jotenkii sanoja..mut nythän se on tunnelma, et sit siit tulee niinku ite syylliseksi”

Tarja kuvaa lapsuuden perheen hyvin ristiriitaista tunnelmaa, jossa suru oli aina läsnä, mutta siitä ei saanut puhua. Laulun mielikuvien avulla suru ja onnellisuus ikään kuin katselivat vain toisiansa, tutustumatta lähemmin toisiinsa kuitenkaan. Tarjan äiti ei myöskään osannut olla äiti isommille lapsille, koska ei voinut tuntea itseään enää tarpeelliseksi. Kaikesta päätellen Tarjan äiti oli hyvin masentunut koko Tarjan lapsuus- ja nuoruusvuosien ajan. Jotain kodin tunnelmasta kertoo oheinen haastattelun pätkä, jossa Tarja kertoo asiasta:

”No sit se kolmas on se ”enkä toivo kuolemaa” et joku semmonen mahdoton suru minkä äiti koki silloin kun mummu kuoli, eli äitin oma äiti kuoli –se oli ihan aistittavissa heti kun tuli koulusta kotiin ja muisti et ainii tääl on tämmöstä.

oisko se nyt sanoina enemmän tämmöstä tunnelogiikkaa että äiti ei suostunut syvimmiltään koskaan ilahtumaan et aina oli niinku se nimetön suru, ni sit toisaalt siit tulee semmonen kauheen niinku tyttönä itelle tai nuorena itelle semmonen ajatus et on aika masentavaa yrittää ilahduttaa äitiä kun se ei kuitenkaa siis koskaa onnistu. Arvoton oloki oikeestaa,

Että se suru ja se ilo vois olla yhtä tai että se kahtiajakoisuus häviäis tai menninkäinen tapais oman mörri,möykkynsä tai olis yks hahmo itessä....., niin ni se on nyt sitte kultalanka eikä joku hylätty tai arvoton tai kamalan näkönen paha tai iljettävä tai semmonen niinku mitä ei voi niinku koskee tai ois edelleen joku edelleen joku pimeässä oleva mörrimöykky joka elää erillään siitä päivänsäteestä joka ei voi koskaan kohdata pimeyyttään.”

Menninkäisen viimeiset sanat, jotka hän lausuu yksinään saavat Tarjan pohtimaan problematiikkaa, mikä hänen äidillään oli. Tarjan äiti kantoi suruaan yksin, eikä halunnut siitä sen yhteisöllisempää. Hän ei nähnyt asiaa edes lastensa kannalta, vaan halusi olla mieluummin yksin. Samalla hän ei Tarjan mielestä kantanut vastuutaan äitinä. Tarja on pohtinut paljon laulun sanoja ja tunnelmaa. Laulu on auttanut häntä ymmärtämään, että vaikka hän päivänsäteenä olisi tehnyt mitä tahansa, ei hän olisi voinut auttaa äitiään; mennin-

käistä pois luolasta, johon suru ja masennus oli tämän vienyt. Lapsena koetun syyllisyyden tilalle on noussut vihdoinkin vihan tunteita, jotka armahtivat Tarjan itsesyytöksistä.

Ruudin (1998) mukaan ihmisten väliset sosiaaliset suhteet vaikuttavat yksilön identiteettikäsitteeseen. Varhaisessa lapsuudessa lapset joutuvat tekemisiin vanhempiensa musiikkimaun kanssa ja usein he omaksuvat lapsena kuulemansa laulut itselleen tärkeiksi. Sosiaalinen luokkatietoisuus saattaa näkyä näissä musiikkivalinnoissa hyvinkin selvästi. Tarjan vanhempien sosiaalinen status näkyy parhaiten koko perheen yhteisillä oopperajuhlatuokioilla, jotka eivät olleet paikkakunnan tyypillisimpiä kesälomaretkikohteita. Lähisuvussa oli myös paljon opettajia ja pappeja, jotka Tarjan mukaan tekivät suvun juhlista virsi- ja laulupainotteisia. Tarja kuului sosiaaliluokkaan, jonka musiikkimaku ja musiikilliset mieltymykset vaikuttivat myös Tarjan myöhempään musiikkimakuun. (Bordieu 1985, 137-141, Ruud 1998, 42-43)

4.4.2 Karhunpoika sairastaa- kantava ja lohduttava laulu

Musiikin kuuntelussa käytettiin apuna Fa-tuolia, silloin kun Tarja halusi sitä käyttää. FA-tuoli on fysioakustinen tuoli, jossa voi rentoutuneessa asennossa kuunnella musiikkia samalla kun tuolin kautta kehoon kulkevat värähdysaallot vaikuttavat lihaksia rentouttavasti. Musiikkiterapiassa musiikin kuuntelua fysioakustisessa tuolissa käytetään, kun halutaan lisätä kehotietoisuutta, rentouttaa tai stimuloida kehoa. Tuolia käytetään myös silloin, kun halutaan saada mahdollisimman rentouttava kuuntelukokemus. (Ahonen-Eerikäinen 1998, 358.) Tarja kertoi isän laulaneen hänelle karhunpoikaa aina kun hänellä

oli korva kipeänä. Isä kantoi Tarjaa sylissä ja lauloi matalalla miehen äänellä laulua, joka jäi rakkaimmaksi muistoksi Tarjan mieleen. Muistikuva isän lohduttavasta äänestä ja sylistä palasi Tarjan mieleen uudestaan hänen kuunnellessa FA-tuolissa samaa laulua:

”Siis semmosia lapsuuden vauva-aikaisia kokemuksia ja lausahduksia: ”maito lämpöinen” mikä tuntuu suurin piirtein suussa saakka semmoselta että onpas ihanan herkullista. Et sit kun on tässä ja peiton alla ja peitto lämmin tai että hallikoira vartioi turvallisna. on turvallinen olla, Ni nythän täs on toinen puoli kun ajatukset kieppaa tunteitten kautta eteenpäin et on rento ja mukava ja lämmin ja tämmönen. Nous semmonen ajatus et onko mein koti ollu niinku sisäänpäin lämmin. Et sielt ei niinku voi tulla turvallisesti ulos ja et tämmönen murrosikäsen kiukku, mikä siihen tarvitaan.. ni sit sitä vihaa ei oo kukaan koskaan ottamassa vastaan,

Tarja muistaa lapsuudestaan, ettei äidin luo voinut mennä haava sormessa ja saada lohdutusta. Äiti ei pitänyt ollenkaan Tarjan tavasta kiipeillä puissa veljen perässä tai muista poikamaisista leikeistä, koska niissä usein sattui jotain. Kun jotain sattui, Tarjaa toruttiin, eikä lohdutettu.

Laulu oli kuitenkin sellainen, jonka Tarja koki lohduttavaksi. Siihen liittyi osa hänen lapsuutensa lohduttavista elementeistä. Hän sai olla isän sylissä, joka osasi lohduttaa ja antoi näin korvaavan kokemuksen äidin tyylylle käytökselle.

... jos onkin lapsena saanu isän sylissä lohtua ja tää on ihana kun on niinku turvallisuuslaulu kun on tullut kipeeks tai sairaaks, niin sallinko mä itelleni aikuisena itelleni semmosta kohtaa et mä oon heikko tai pieni et mä otan sitä apua vastaan. vai onks se surematon suru vai se vihan tunne semmonen et pitää päästä irti, isoksi. Se on tehny semmosen olon, et on niin kiukkunen ettei huoli lohdutusta vaikka olisikin tarjolla.”

Tarja tiedostaa aikuisena saman mekanismin itsessään kuin ollessaan lapsi, ettei hän salli helposti itseään lohdutettavan. Tarja oli jo lapsena hyvin pär-

jääväinen ja oma-aloitteinen. Siinä, missä äiti vielä puki isoa-veljeä ja pikkusiskoa, Tarja kiskoi vaatteet itse päällensä ja oli aina ensimmäisenä valmis. Keskimmäisenä lapsena Tarja joutui helposti ”väli-siskoksi” josta ei tarvinnut huolehtia, koska tämä huolehti itse itsestään.

Karhunpoika saa laulussa olla sairas, josta toiset pitävät hyvää huolta. Tarjalle laulu on tärkeä muisto ja kokemus siitä, mitä on olla hoidettavana isän turvallisessa sylissä. Laulu tuo kokemuksen hoivatuksi tulemisesta takaisin ja Fa- tuolin lämmin syli vahvistaa tunteen konkreettiseksi niin, että kuuntelukokemuksen aikana Tarja myös saa itkeä omaa kipuansa, kuten pienenä korvakipuuisena tyttönä sai tehdä isän sylissä. Ei ole mitenkään tavatonta, että juuri kehtolaulut ja muut sylissä ollen kuullut laulut ovat merkityksellisiä ihmisille. Nämä laulut luovat tunteen nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. Niissä on turvallinen lataus, joka kantaa aina vanhuuteen asti.

(Ruud 1998, 39)

4.4.3 Surun vastakohtalaulut; Rati Riti Rallat ja Oolannin sota

Koska kodin tunnelma oli suruvoittoinen, tarvittiin surun vastakohtaksi iloisia lauluja ja paljon naurua. Tarja kertoi perheen tavasta hankkia lomalla jokin hauska kirja, jota sitten luettiin ääneen ja jolle kaikki nauroivat. Huumorin avulla koetettiin peittää ikävät asiat, joista ei puhuttu koskaan. Tarja ihastui kansakoulussa myös erityisesti ”Oolannin sotaan”, joka näin jälkeempäin ajatellen kertoi oikeastaan siitä kauheudesta, joka kotona vallitsi. Pitkät au-

tomatkat laulettiin maakuntalauluja ja muita kansakoulusta tutuksi tulleilla lauluilla. Rati Riti Ralla kertoo talven ulkoleikeistä ja siitä kuinka hauskaa on kun lapset saavat lauleskella ja laskeskella mäkeä. Tarja kertoi viihtyneensä aina paremmin ulkona kuin sisällä. Kotona sisällä oli usein painostava tunnelma, ja Tarjasta tuli aktiivinen ulkoilma-ihminen jo pienestä pitäen.

4.4.4 Hectorin palkkasoturi kolahti vanhempien arvoihin

Tarja oli kouluaikoinaan innostunut mm. Mahatma Gandhista. Äiti Teresasta ja Intian historiasta. Hän oli aikansa rauhan aktivisti, eikä hän voinut ymmärtää sotaa missään muodossa. Isänmaata nuorena puolustamaan lähteneet isä ja äiti omasivat toisenlaisen maailmankatsomuksen tässä suhteessa, eivät pitäneet Tarjan lempilaulusta ”palkkasoturi”.

Tarjan kotona laulusta oltiin jopa vihaisia, eikä sitä saanut soittaa kotona. Tavallaan laulu toimi myös kehityspsykologisesti oikealla tavalla: se erotti toisistaan kaksi erilaista sukupolvea, mikä on Havighurstin (1953) mukaan yksi nuoruuden kehitystehtävistä. Myöhäisnuoruuteen kuuluva emotionaalinen riippumattomuus omista vanhemmista aiheuttaa Gouldin (1978) mukaan omien vanhempien maailmankuvan hylkäämisen. Ihmisen kasvu ja kehitys ei voi tapahtua tyhjiössä, vaan vuorovaikutuksessa perheen ja muun sosiaalisen ympäristön kanssa. Myös Eriksonin (1950/1982, 1959) mukaan nämä psykososiaaliset kriisit kuuluvat ihmisen elämään, ja luovat näin pohjan uusien kriisien kohtaamiselle.

(Kuusinen 1997, s. 313, 316.)

4.4.5 Seurakuntanuorten oma musiikki antoi muodon näkymättömälle

Tarja oli mukana seurakuntanuorten toiminnassa ja lauloi mielellään ”nuoren seurakunnan veisuja”. Virret olivat hänelle toki tuttuja jo lapsuudesta, mutta nuorten laulut olivat osa seurakuntanuorten kulttuuria, joita aikuiset harvoin lauloivat. Ruudin (1998) mukaan ns. transpersoonallinen taso on osa identiteettiä. Se voi olla joko uskonnollinen ulottuvuus tai muu arkitajunnan ulkopuolelle siirretty kokemus esimerkiksi musiikkia kuunneltaessa. Tarja kuvasi erään lapsuuden aikaisen kokemuksen, jolloin hän koki olevansa osa jotain suurempaa kokonaisuutta. Hän istui pienenä tyttönä laiturin päässä ja koki vahvasti olevansa osa luontoa. Isä ja äiti eivät kuitenkaan ymmärtäneet Tarjan ”juhlahetkeä” ja kokemuksen syvyyttä, vaan Tarja koki tulleen häirityksi vanhempiansa taholta.

Samanlaisia kokemuksia Tarja on saanut kuunnellessaan esimerkiksi lapsena ”Marian kiitosvirttä” ukin ja oman isän laulamana ja myöhemmin myös aikuisena ollessaan kirkossa kuuntelemassa venäläisen luostarikuoron esitystä. Tarja on myös vaikean elämäntilanteen jälkeen nähnyt unenomaisen näyn auringon kolmesta säteestä, jotka kimallellen huuhtoutuvat laineiden mukana rantahiekkaan, jossa Tarjan varpaat ovat. Tämä kokemus oli Tarjalle hyvin merkittävä transpersoonallinen kokemus, jossa hän koki saaneensa viestin omalta äidiltään ja tämän äidiltään. Tarja koki olevansa osa sukupolvensa ketjua, joka saattoi elää omaa elämäänsä tästä lähtien oman sukunsa tukemana. Ruud (1998) painottaa näiden kokemusten olevan usein hyvin kehollisia ja terapeuttisia. Musiikkiterapiassa erityisesti Gim -terapiamenetel-

mässä on saavutettu samanlaatuisia huippukokemuksia (Bonny & Savary 1990, Maslow 1968, 103, Ruud 1998, 45-46.)

Hellsten (1999) on pohtinut henkisyyden kehitystä uudella vuosituhanella Timo Airaksisen toimittamassa kirjassa; ”Minä vuonna 2000” ja todennut, että huoli omasta, luonnon ja koko ihmiskunnan tulevaisuudesta on saanut ihmiset hakemaan elämälleen uutta henkisempää suuntaa. Ihmisellä tuntuu olevan ikuinen kaipuu löytää elämälleen jokin perimmäinen tarkoitus, joka joillekin tarkoittaa yhteyttä Jumalaan ja joillekin pyhyiden löytämistä itsestään. Ihmiset koettavat Hellstenin mukaan hiljentyä jälleen kuuntelemaan omaa sisäistä ääntään kaiken kaupallisen informaation ja viihdeyhteiskunnan kaot-tisen elämän keskellä. Mielen tyhjentäminen ja minän sulauttaminen maailman muuhun energiaan onkin hyvin keskeistä uuden vuosituhanen henkisyiden etsimiselle. Moni turhautuu etsiessään vastauksia elämän perimmäisiin kysymyksiin moraalisesti pirstoutuneesta postmodernista kulttuurista, jossa on tapana julistaa jumalan kuolemaa ja suurten maailmaa selittävien kertomusten häviämistä. s. 102-103, 112,113.)

4.4.6 Et itkeä saa Argentiina- vaikka tuli avioero

”se (laulu) kuvaa kaikest parhaiten sitä mitä niinku eros on tapahtunut, et lapset on jääny mulle ja siinä ne on kokoajan et ne on ne elämän realiteetit eli nyt ei niinku periaattees pysty suremaan liikaa, koska sit se menis täysitkuksi tai tilanteen hallitsemattomaksi..siinä mielessä se, että kiellän suremisen mahdollisuuden tai itkun itseltäni kyllä käy niinku selviytymiskonstiksi.”

Tarja erosi miehestään lasten ollessa vielä pieniä. Hän kertoi marssineensa kauppaan eron jälkeen ja etsineensä vartavasten Panhuilulla soitettuna kappaletta:” Et itkeä saa Argentiina” Kappale oli tärkeä Tarjalle, vaikka hän tajusikin kappaleen merkityksen vasta jälkeenpäin. Huilu on aina ollut Tarjalle soitin, joka tuo lohtua.

”se on hirveen lohduttava et se on yks yksityinen soitin orkesterissa, ja siit tulee vuoropuhelu, mun ja sen musiikin välillä, eikä sitte sillei et mä aattelen et hyvä kun viulut soi syvää tunnetta niinku soikin ja hyvä kun soi ja se suru on siinä, ja se huilu on toinen..”

Musiikki on kuin pienoiskoossa oleva kopio Tarjan omasta maailmasta. Musiikkia kuunnellessaan hän on tullut tehneeksi psyykkistä työskentelyä, johon ei olisi muulla tavoin kyennyt. Tällä tavoin musiikkia käyttävä ihminen voi korjata ja jäsentää omia psyykkisiä rakenteitaan kuntoon.

Musiikin avulla vaikeaksi koetut tapahtumat ja kriisit voidaan etäännyttää sellaisen symbolisen välimatkan päähän, jossa niiden tarkasteleminen on riittävän turvallista. Musiikissa voi nähdä omia ajatuksiaan ja tunteitaan ja samalla reflektoida niitä. (Lehtonen, 1992, 217, 221.)

4.4.7 Kaija Koon tuulikello soi parveketta siivotessa

Lehtonen (1992) toteaa, että musiikkia kuunteleva ihminen voi saada merkittäviä hallinnan kokemuksia hahmottamalla musiikissa olevia rakenteita,

teemoja ja aiheita. Tämä viittaakin hänen mukaansa läheisesti ns. ”coping-mekanismeihin”, joita on tutkittu laajemmin kognitiivisen psykologian toimesta. Musiikin merkitysmaailman löytäminen voi Lehtosen mukaan tasoittaa tietä merkityksellisempään ja tasapainoisempaan suuntaan. (Lehtonen 1992, 222-223.)

Tarja muutti poikiensa kanssa uuteen kotiin eron jälkeen ja sisusti parvekettään Kaija Koon tuulikellon soidessa taustalla:

”kun on jo asunnu uudessa asunnossa, ja elämänpalasia sijoittelee sillee et voi niinku valita itelleen hyviä juttuja ja unohtaa semmosta mahdotonta surua mikä on tullu erosta, vaikka . Sit tavallaan semmonen aikayksikkö, mikä niinku tavallaan onko se sitte musiikin muistissa, onko se kehon muistissa vai onko siinä että pystyy muistamaan lapsuuttaan paljon et on niinku oikeesti monta Tarjaa; eri aikasii ja eri ikäisii. Et jos nyt niinku pitäis sessioo, niin pitäis sessiöö 42 eri ikäisen Tarjan kanssa et ne on niinku omanlaisiaan ja oman näkösiä ja kokoksia ...ja et on niinku eri ikäsenä lähellä itelleen ettei tarvi ku soittaa tuulikelloa niin muistaa, eikä tarvi pelätä mitä muistaa, koska sittehän tämmöseen suremattomaan suruun ja muuhun liittyy semmonen kimppu tai möykky et siit ei saa palasta eikä kokosta..eikä aikast eikä tiedä tota muuta kuin et se on rasittavaa.”

Tarjan kuvauksesta kuultaa vahva luottamus tulevaisuuteen. Samalla kun hän katsoo elämää eteenpäin, hän uskaltaa reflektoida myös mennyttä elämänsä. Tarja vaikuttaa hyvin koostuneelta ja tulevaisuuteen luottavaiselta.

4.4.8 Katri Helenan pyyntö: ”Vie minut, vie minut, vie jonnekin, missä itkuni ilonhelminä pisaroi”

Kaikista merkittävin laulu nyt aikuisuuden uudessa vaiheessa Tarjan mielestä on Katri Helenan: ”Vie minut, vie minut” Laulussa on mielenkiintoisella tavalla riimitetty kertosaä, jossa pyydetään viemään paikkaan, jossa itkukin

pisaroi ilonhelminä. Itkun ja ilon yhdistäminen toisiinsa on kulttuurisidonnaisesti tyypillinen karjalaisen kansan tapa. Tarjan isä on kotoisin Viipurista, ja Kaakkois-Suomessa pitkään asuneella Tarjalla on vahvat verenperinnöt tunteiden ilmaisuun. Tarja ei ole aina kuitenkaan voinut näyttää tunteitaan. Elämänsä kriisien aikana sitä tehtävää on saanut kantaa musiikki. Nyt on lupa itkeä ja lupa nauraa. Musiikkihaastattelua tehtäessä on monesti sekä itku että nauru ollut läsnä. Tunteet ovat saaneet ilmetä vapaasti. Tarjalle merkityksellisimmässä laulussa on sama ilmiö. Itku muuttuu ilon helmiksi. Elämä voittaa.

4.4.9 Marian kiitosvirsi ja venäläinen luostarikuoro

”Et kyllä mä nyt tunnistan semmosen puolen sitte jostain Marian kiitosvirrestä ja näistä niinku nuoruusiänlauluista niinku muisti kantaa helpommin ni sit semmosen et semmonen haltioituminen mikä tulee tai näkemisestä tai ilahtuminen, tai semmonen kokonaisvaltainen uppoutuminen maisemaan tai siihen et aurinko paistaa noin, ni se menee hirveen lähelle sitä Marian kiitosvirren semmost sisältöä, semmosta niinkun että voi innostua ylitse kaiken tästä ja nyt.”

Tarja on hakenut vaikeina hetkinään apua erityisesti klassisesta musiikista.

Häntä viehättää etenkin klassisen musiikin ikuisuus:

”joku on säveltäny sen satoja vuosia sitte ja silti se soi ja se on merkityksellistä ni se on jotenki taidemuotona minust hämmästyttävä tai sitte tään venäläisen luostarikuoron laulut joskus tuhat vuotta sitten, et joku aika ei niitäniinku hävitä et ihmiset niinku yksinäisyyden vastakohtana liittyy semmoseen historiaan mitä on ollu ja mitä varmaan tulee jatkumaan mun jälkeenk..että siellä ne sitten soi yhä edelleen.”

4.5 Merkityksellisten kappaleitten esiin nostamat tunteet

4.5.1 Musiikki tunteiden ja kokemusten tulkkina

Tarja on kertonut haastattelussa paljon omista tunteistaan, joita musiikki on herättänyt tai paljastanut. Jotkut tunteista ovat olleet hämmentävän voimakkaita, toiset taustalla tai suorastaan piilossa vastatunteen takana.

Musiikkiterapian alalla musiikki on usein liitetty tunteisiin, ja sitä on tutkittu nimenomaan emotioihin peilaten. Artikkelissaan ”Musiikkipohjaiset tunteet ja musiikkiterapia”, professori Jaakko Erkkilä esittelee eräänlaisen kokonaismallin, jonka avulla hän selittää eri tyyppisiä musiikkiperäisiä tunnekokemuksia aina elämän varhaisvaiheesta aikuisikään asti. Erkkilä lähtee liikkeelle aivotutkimuksesta ja kuvailee aivodominanssiteoriaa musiikkipohjaisten tunteiden valossa. Hän toteaa, että vasen ja oikea aivopuolisko ovat eriytyneet erilaisiin tehtäviin, vaikka musiikin prosessoinnissa ovatkin monimuotoisessa yhteistyössä keskenään. Hän viittaa aivotutkija R. Josephiin, sanoen: ”..aivan vastaavasti kun aivojen vasemmassa frontaalissa ja temporaalis-parietaalissa lohkoissa sijaitsevat alueet, jotka välittävät osoittavan ilmaisun ja ymmärtämisen ja kielen temporaalis-sekventiaalisia, kieliopillissyntaktisia aspekteja, on olemassa alueet, joiden rajoissa oikea aivopuolisko välittää emotionaalista puhetta ja ymmärtämistä – ja juuri nämä alueet aktivoituvat silloin kun prosessoidaan kompleksia, non-verbaalia ärsykettä.” (Erkkilä 1995, 76-79.)

Suhteuttaessaan musiikkiperäisen tunnekokemukseen aivodominanssi- teoriaan ja primaari- ja sekundaariprosessiajattelun Erkkilä lähtee liikkeelle psykoanalyysistä ja sen perinteisestä teoriasta. Hän esittelee erään psykoanalyysin teorian kehittäjän: Eva Basch-Kahren, joka on kehittänyt sekundaariprosessiajattelulle ja primaariprosessiajattelulle lisää ajattelun alalajeja. Hänen kehittämänsä ajattelutyypit operationaalinen ajattelu, emotionaalinen sensomotorinen ajattelu ja kaoottinen ajattelu antavatkin tukea ajatukselle musiikkiperäisten tunnekokemusten sekä kognitiivisesta että psykodynaamisesta selitystavasta. Perusteluna uusien mallien syntymiselle hän esittää, että kokemus psykoanalyysistä ja psykoterapiasta psykoottisten potilaiden, rajatilapersonallisuuden tai psykosomaattisista sairauksista kärsivien kanssa on osittanut perinteisen ajattelun olevan riittämätön. (Erkkilä 1995, 80-82.)

Emotionaalisella sensomotorisella ajattelulla Basch-Kahre tarkoittaa elämän varhaisvaiheelle tyypillistä ajattelua, jossa aistillisilla, motorisilla ja spatiaalisilla kokemuksilla on keskeinen asema. Tälle ajattelulle on tyypillistä vahvat emootiot. Potilaat saattavat esim. muistaa syntymäaikaisia kokemuksia ja modifioida niitä jossain toisessa yhteydessä ilmaisemaan jotain muuta, mahdollonta verbaalisesti ilmaistavaksi. Vastasyntyneellä on hänen mukaansa myös kaoottista ajattelua, joka on tyypillistä myös regressiivisille potilaille. Tällaisessa tilassa lapsi halkoo ajatusprosesseja yhä pienempiin osiin, ns. kaoottisiin fragmentteihin. Ne synnyttävät eriytymätöntä psyykkistä jännitystä, josta yritetään vapautua projektion keinoin. Projektio on merkityksellinen vain, jos lapsella on objekti, joka pystyy pidättämään ja tai hillitsemään näitä

fragmentteja. Analyysitilanteessa esimerkiksi analyytikon hillitsevä läsnäolo mahdollistaa kaoottisten fragmenttien tiivistymisen rykelmiksi, saaden takaisin merkitystä ja muuntuen emotionaaliseksi sensomotoriseksi hahmoiksi.

(Erkkilä-Heinonen 1995, 83-87)

Toinen emotionaalinen merkitystaso, jonka Erkkilä nostaa esiin, on Psykodynaaminen lähestymistapa musiikillisen tunnekokemuksen ja merkityksen selittämisessä. Siinä hän pyrkii muodostamaan eräänlaista synteesiä musiikillisesta emootiosta sekä psykodynaamisesti orientoituneiden musiikin tutkijoiden että psykoanalyysin emootiotutkijoiden käyttökelpoisimmista teoreettisista argumenteista. Psykoanalyttinen teoria on musiikkiterapian taustateorian varsin yleinen. Musiikin merkitys psykoanalyysin kannalta on sen kyvyssä symbolisoida psyyken sisältöjä, sekä tietoisia, että alitajuisia. Psykoterapian kannalta musiikin keskeisimpiä vaikutuksia onkin sen kyky luoda transitionaalikokemuksia, eräänlainen kyky käsitellä poissaolevaa läsnäolevana. Psykodynaamisesti orientoituneet musiikin tutkijat, joista tässä yhteydessä Erkkilä mainitsee Rechartin, pitävät lähtökohtanaan mielihyvä/mielipaha-dikotomiaa, käsitelleessään musiikkia ja tunne-elämää. Peruslähtökohtana psykodynaamisessa musiikkiterapiassa pidetäänkin tätä ihmiselle ominaista kykyä transitionaaliobjektien käyttöön. (Erkkilä 1995, 95-100.)

Kognitiivinen psykologia musiikillisen emootion selittämisessä on Erkkilän kolmas teoreettinen suuntaus, jonka hän esittelee. Musiikissa on sen mukaan kysymys itsenäisestä ilmiöstä, eräänlaisesta merkkikokoelmasta, joka ei ole rinnastettavissa suoraan muihin kommunikaatiomuotoihin.

Erkkilä viittaa kahteen peruslähtökohtaan tutkia musiikin sisäisen rakenteen synnyttämiä emootioita ja tunnevaikutuksia. Toinen lähtee siitä olettamuksesta, että musiikin rakenteelliset elementit jo sellaisinaan ovat merkityksellisiä ja toisessa merkitysten katsotaan syntyvän odotus- prosessin kautta. Hän ottaa esimerkiksi laulun ”jänis istui maassa” , joka kuultuna saattaa aiheuttaa musiikkiterapiassa voimakkaan emotionaalisen kokemuksen. Kyseessä ei silloin ole niinkään itse musiikin rakenne vaan terapiaprosessissa paljastuva keskeinen varhaislapsuuden kokemus. (Erkkilä 1995, 107-108.)

Erkkilä tähdentää Mandlerin & Gaverin näkemykseen nojaten musiikin olemassaoloa vuorovaikutuksellisenä rakennetun soinnin ja ymmärtävän mielen välillä. Juuri rakenteen tunnistaminen on tärkeää, sillä musiikin merkitys tutkimusten mukaan perustuu tulevan ennakointiin ja odotukseen. Esimerkiksi vieraan musiikkikulttuurin ollessa kyseessä, ei voida juurikaan tietää, mitä seuraavaksi on tulossa. Vain oma musiikkikulttuuri voi luoda odotuksia tulevista käännteistä musiikista, koska se on tutumpi. Yksilön kannalta ajateltuna oma ymmärryskyky, henkinen tila ja kokemustausta ovat määräävinä tekijöinä miten emotionaalisesti merkittävää kuultu musiikki on. (Erkkilä 1995, 109-113)

Erkkilä esittelee artikkelissaan myös joukon muita mielenkiintoisia tutkimuksia musiikin emotionaalisista elementeistä, vaikutuksista ja käytöstä. Mielenkiintoista oli, että musiikin rakenteellisilla elementeillä helpoiten ilmaistavissa olevien tunteiden tunnistamiskyky stabilisoitui normaalisti kehittyneillä lapsilla noin kuuden ikävuoden paikkeilla. Yllättävää tutkimustuloksissa oli se, että

harjaannuksen ja kokemuksen määrällä ei näyttänyt olevan vaikutusta tunteiden tunnistamiskykyyn.

On myös todettu, että laulumusiikkia käytettäessä tekstillisen informaation käsittelyyn liittyvä kognitiivinen prosessi rajoittaa musiikin emotionaalista vaikutusta. Erkkilä vertaa kognitiivista selitystä psykoanalyysin käsitteistöä peräisin olevaan mielihyväteoriaan. Hän kertoo useiden tutkijoiden avulla, miten ihminen muistaa esimerkiksi elokuvan tapahtumat paremmin, jos niihin on liitetty sopiva taustamusiikki. Myös ihmisen ostohalukkuuteen on paljon yritetty vaikuttaa tietynlaisella miellyttäväksi koetulla musiikilla. Viihdeteollisuus ja mainostajat erityisesti käyttävät tuotteidensa markkinoinnissa paljon musiikkia. (Erkkilä 1995, 117-118,120-121)

On kuitenkin ongelmallista mitata tunteiden voimakkuuksia tieteellisesti pitävästi. Erkkilä jakaakin erilaiset emotionaaliset tuntemukset kolmeen luokkaan: vitaaliaffektien tasoon, joka on eräällä tavalla lapsella jo syntymästään asti olemassa perustuen amodaaliseen havaitsemiseen, psykodynaamiseen tasoon, jota esimerkiksi rytmin kokeminen hyvin edustaa, sekä kognitiiviseen tasoon, joka muista tasoista poiketen kehittyy pikkuhiljaa. Erkkilä mainitsee kolmidimenssiomallinsa erääksi keskeiseksi asiaksi Eva Basch-Kahren tekemät lisäykset psykoanalyysin teorian perinteiseen käsitykseen primaari- ja sekundaariprosessiajattelusta sekä esitietoisesta ajattelusta. Keskeisempää on kuitenkin Erkkilän mukaan terapian yhteydessä jäljittää itse merkitystasoa, kuin emotionaalisen kokemuksen voimakkuuksia. (Erkkilä-Heinonen 1995, 123,126,131-132)

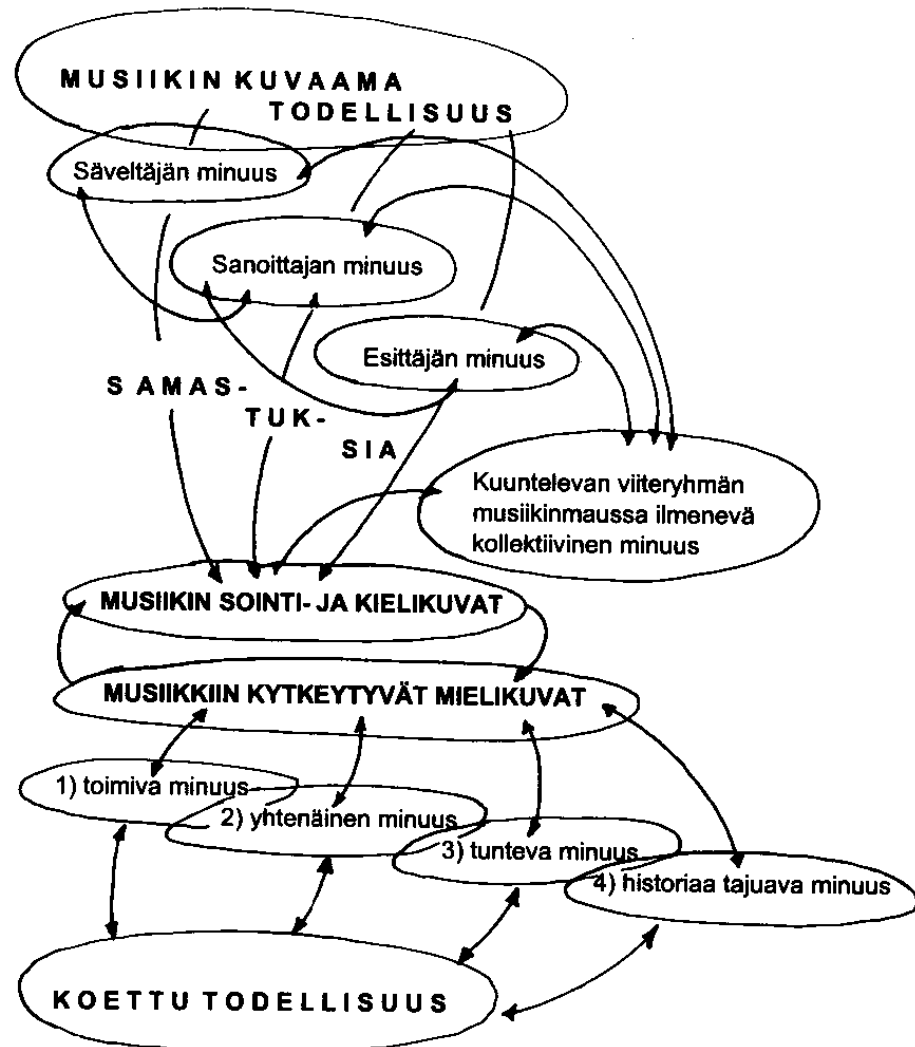
Tarja kuvaa musiikin merkitystä vaikeissa elämäntilanteissa seuraavassa:

”Se et onko musiikki kantanu tai et ni vaikeis kohdis itse sen .kokee avuks ni se on niinku vuoropuheluu tai mä en oo yksin kun sitte vaikeet jutut on ollu semmosia et on ollu hankala jakaa. ..onhan musiikis ilokin, et tuleeks ilo jaettua helpommin joo onhan hyväksytympää ilmasta sitä enemmänkin et reippaista lauluista on pienenä hakenu niinku semmosia, et onhan sekin osa sitä sillai ollu luontevaa ...mut sitte nii et sen kanssa voi kohdata hankalia asioita tai tunteita tai niinku tavallaan tietämättään tai nimeämättään niitä niin tulee autetuksi.” (Tarja 16.6.02)

Musiikin avulla voidaan sitoa inhimillistä levottomuutta ja ahdistusta. Musiikki voi olla myös purkautumisväylä kaootiselle, sekavalle, ja ahdistavalle psykofyysiselle energialle. Musiikin avulla vaikeitakin traumoja pystytään käsittelemään konstruktivisesti. Monet säveltäjät ovat käyttäneet musiikkia juuri tällä tavoin voimakkaiden sisäisten paineiden ajamina. Musiikilla on kyky sitoa kaoottista, levottomuutta ja ahdistusta aiheuttavaa psyko-fyysistä energiaa. Kriisissä oleva kuulija voi saada kuuntelemastaan musiikista rauhoittavia ja minuutta uudistavia kokemuksia. Tällöin sekavatkin mielensisällöt saavat psyykkisen prosessin kautta hallittavan muodon. (Lehtonen, 2002,29-30; Lehtonen,1963) Musiikki toimii kuin aikakone, vieden meitä muistojemme kaukasiin maihin, ja tilanteisiin.

Kimmo Lehtonen (1997) on kuvannut musiikin merkitystä muistojen herättäjänä ja samastumisprosessin kautta hyvin kirjassaan ”Kielikuvista mielikuviin” erilaisten kaavioiden kautta. Hän on yhdistänyt Strernin teorialat ydinminuudesta musiikillisiin kokemuksiin sangen osuvasti ja järkeenkäyvästi. Ihminen valitsee musiikin esittäjistä, sanoittajista ja säveltäjistä itselleen samastumiskohteita ja käyttää omia mielikuvia ja laulujen kielikuvia tajutakseen oman

kokemuksensa ihmisenä, ”omien polkujensa tallaajana” selkeämmin. Musiikin kuvaama todellisuus voidaan kokea kokonaisvaltaisesti ydinminuuden osa-alueiden kautta seuraavan sivun kaavion avulla

Kuva 2 Musiikin kuvaaman todellisuuden kokeminen Sternin kuvailemien ydinminuuden osa-alueiden puitteissa (Kirjassa "Kielikuvista mielikuviiin" Lehtonen -Niemelä 1997)

4.5.2 Surutyöskentely

"..se on hyvin yksinäistävä lapsuus, semmonen et tavallaan et vaikka me ollaan leikitty pihassa lasten kanssa ja mä koen et Kake olis läheinen .tai Taija ois läheinen.ni sit jokainen on niinku tavallaan surullinen yksikseen . ku meil on neljä vuotta ikä eroo "

Haastattelussa kävi selkeästi esiin se, mihin musiikkia tarvittiin. Kautta elämänkaaren oli nähtävissä musiikin käyttö surutyöskentelyn apuna. Hake-
 malla aineistosta suruteemoja, niitä löytyi jokaiselta haastattelu-
 kerralta ja jokaisesta läpikäydystä elämänvaiheesta. Tarja palasi useasti
 varhaislapsuutensa kokemukseen äidin keskenmenosta ja sitä seuraavasta
 pitkästä masennuskaudesta. Lisäksi sisaruksilla oli noin neljän vuoden
 ikäero toisiinsa, minkä johdosta he eivät juurikaan leikkineet keskenään
 lapsena, vaan jokainen leikki enimmäkseen yksikseen. Tarja ei myöskään
 muista, minkälaista heillä oli kotona sisällä. Paremmin hän muistaa, että
 takapihalla oli sammakoita, ja että sisällä ollessaankin, hän usein
 katseli ikkunasta ulos, koska sisällä oli jotenkin ahdistavaa.

”Ni sit mä oon miettiny et kuinkas paljo semmosesta surusta et äiti on tyttö ni siirtyy vaan mulle, et mä oon tyttö. Ja täähän on siis semmonen kysymys mitä niinkun ei tavallaan tiiä et surenko mä niinku omia juttuja, nythän sen vois kysyy näin. vai surenks mä jotain äitin ja äitin suvun juttuja.”
 (Tarja 31.7.02)

Tarja kuvaa musiikin avulla tunnelmaa, joka hänellä on kun hän pohtii omaa
 naiseuttaan ja muistelee, miten lapsena on kokenut sen, että on syntynyt
 tytöksi perheeseen ja sukuun, jossa poikia oli vähän ja jokaisesta uudesta
 raskaustapauksesta odotettiin poikaa syntyväksi. Musiikiksi hän valitsi ”Ju-
 liette Pinotcen Planden originalle de film Bleu” –levyltä kappaleet kuusi ja
 kuusitoista.

”siin on varmaan sitte ne kaks kohtaa sillälaila mitkä on tota riskikkäiset, et on se kutoskappale, missä on ne mahdottomat syvät surutunnelmat, sit on tämmönen kasikohta mis on vastapainona sitte huilu, joka luo iloa tai toivoa tai semmosta valonsädettä et

ne kaks, jotka niinku risteilee siinä edestakaisin, ni on semmoset varmaa mitkä tavottaa sitä semmosta suruteemaa, mistä nyt ei varmaa kauheen tietonen oo ite mitä se nyt tuokii tullessaan voi mieltä, mut et toinen puoli on hyvin synkkä ja sitä katsoo sillai niinku siin levyn kannessaki ni suuret silmät pikkutytön tavoin, avoimina ja näkee paljon.” (Tarja 16.6.02)

Stige (2002) toteaa, että kulttuuri, jossa elämme vaikuttaa meihin monella tavalla. Tarjan lapsuudessa sotien jälkeen suomalainen yhteiskunta arvotti ehkä pojat tyttöjä korkeammalle. Asiaa korosti vielä se, että Tarjan suvussa poikia oli odotettu hartaasti jo kolmen sukupolven ajan. Tarjan syntyminen tytöksi pojan jälkeen ja äidin saama keskenmeno Tarjan jälkeen pakottivat Tarjan väkisinkin paitsioon, jossa hän oikeutetusti katsoo suurin surullisin silmin tytön kuvaa peilistään. Tarja on vasta jälkeinpäin mm. valitsemansa musiikin avulla päässyt kiinni suruteemaan, joka johtuu siitä, että hän on syntynyt tytöksi sukuun, jossa odotetaan poikia. Jos ajattelee tätä taustaa vasten, että yksilön kehitykseen vaikuttavat eniten ihmisen lähellä olevat ihmiset, sukulaiset ja ystävät, voi vain aavistaa, miten hyvin Tarja oli jo pienestä asti aistinnut olleensa jotenkin arvoton. (Newman -Newman 1991, 114-124, Stige 2002, 2)

Tarja oli juuri ennen viimeistä haastattelua käynyt Kankaanpäässä kuvataidekurssilla, ja työstänyt siellä mm. tytöksi syntymisen suruaan.

” Sit niit niinku löytää niitten kuvien kautta semmoses kohassa, niinku tän ikäsenä itelleen uuvella lailla; miks äiti ei nähny mun iloa, ja miks äiti ei jakanu sitä tai tätä. ..Et tietyllä lailla mä olin tyttönä, kauheen pelottava lapsi äitille. Et mä en oo pieni kiltti joka leikkii kotileikkejä ja tavarat on aina järjestyksessä..vaan menemistä on riittänyt ja nyt mentiin! Nyt mä tahdon koiran, nyt mä tahdon hevosen, nyt minä ratsastan nyt minä keinun. ”(Tarja 5.10.02)

Murrosiässä Tarja tutustui toisten samanikäisten tyttöjen musiikkimakuun, ja löysi lempikappaleekseen Hectorin ”lumi teki enkelin eteiseen” -kappaleen:

”tätähän mä oon varmaan kuunnellu sillon kauheesti kun oon ollu 14–15.

...toi jäi sellaseks lauluks, et on siis jotain semmosta käsittämätöntä niinku itessä varmaa mein perhees niinku ollu mikä on oikeesti ollu surua et, ja äiti on jo silloin ollu onneton vaikei pitäny olla. Et kaikkihan meillä on hyvin –tunnelma varmaan puri mejän perhees enemmän...

..Nyt mä oon kuunnellu niitä sanoja enemmän semmosen vastakohdan kautta niinku tossa surussakin. Et semmonen tapa mikä meil on ollu perheenä, lapsuuden perheessä olla perhe ni on toisaalta ollu myös semmost et sanat peittää semmosta tunnelmaa, mitä ei niinku sanoilla tavoiteta. Ja voiko se olla sitä surua, minkä ite toisaalta niinku näkee, mut mille ei toisaalta ole sanoja...” (Tarja 16.6.02)

Tarja oli opiskellut opettajaksi ja jatkoi opintojaan kansanlähetyksen erityisnuorisotyön kurssilla Ryttylässä, jonka jälkeen alkoi lukea vielä erityisopettajaksi. Kansanlähetyksen Tarja koki ”ihmisseksuaaliskielteiseksi” eikä kokenut nuorten aikuisten ryhmää itselleen sopivaksi paikaksi.

”Ryttylässä tulee vielä semmonenkin suru, että kuinkas olen ihminen, ja vielä seksuaalinenkin olento ja kristitty Suomessa, sehän on ihan mahdoton yhdistelmä. Ei siis niin ”ihmisseksuaaliskielteistä vain evankelioikaa kaikki kansat” voi löytää, kuin se on. (Tarja 16.6.02)

Tarjan suru tytöksi syntymisestä sai nopeasti seuraa surulle siitä, että kaikesta poikamaisuudestaan huolimatta hänestä oli tullut nainen. Ahtaasti kristillisissä piireissä, joihin Kansanlähetyksen nuorisotyö tuohon aikaan voidaan lukea kuuluneen, oli vallalla naisia väheksyvä arvomaailma. Tämän asenteen muistan myös omilta nuoruusvuosiltani, enkä ihmettele ollenkaan, ettei Tarja löytänyt paikkaansa tällaisista piireistä.

Tähän astisen elämänsä rankimmat surut Tarja on surrut avioliittonsa purkautumisen aikoihin. Lisätuskaa on tuonut tullessaan äidin sokeutuminen ja kuolema. Tarja ei haastattelutilanteessa puhu kuitenkaan paljoa aviomiehestään, eikä isästään, vaikka antaakin sellaisen kuvan, että isä on aina ollut hänelle äitiä läheisempi. Avioeron rankkuudesta johtuen voi ymmärtää, ettei miehestä puhuminen välttämättä ole helppoa.

Selviytymiskeinoina psykoanalyysin lisäksi Tarja mainitsee musiikin, ja erityisesti yhden kappaleen: ”Et itkeä saa Argentiina”. Kappale on sanaton, Pan- huilulla soitettu versio.

”Mut sit ku mä oon ottanu tän ni kyllä mä oon tienny että mä etin juuri tämän ”et itkeä saa argentina” no on täs minust sillee, jos aattelee jotain ihmeellistä suruteemaa jota yrittää kanssa muistella ni täähän on hirveen lohduttava...

se kuvaa kaikest parhaiten sitä mitä niinku eros on tapahtunut, et lapset on jääny mulle ja siinä ne on kokoajan et ne on ne elämän realiteetit eli nyt ei niinku periaattees pysty suremaan liikaa, koska sit se menis täysitkuksi tai tilanteen hallitsemattomaksi..

siinä mielessä se, että kiellän suremisen mahdollisuuden tai itkun itseltäni kyllä käy niinku selviytymiskonstiksi.

..sithän se on hirveen lohduttava et se on yks yksityinen soitin orkesterissa, ja siit tulee vuoropuhelu, mun ja sen musiikin välillä, eikä sitte sillei et mä aattelen et hyvä kun viulut soi syvää tuntea niinku soikin ja hyvä kun soi ja se suru on siinä, ja se huilu on toinen... ” (Tarja 16.6.02)

”sit ku on oikeestaa eronnu ja rupes hakemaa sitte musiikkia avuks ja kuunteli kaikkia rentoutusmusiikkia ja muita ja tiesi niinku tietosesti niinku –tai en tiedä tietosesti mutta aluks sillai niinku huomaamattaan sillai tiesi että tarvitsee niinku toisenlaista musiikkia. ni sit se vaihe on ollu semmonen ainakii, että ku on kuunnellu näitä valaan ääniä, rentoutuskasetteja tai jotain huilumusiikkia, ni sit se on ollu semmonen tapa tasapainottaa itseään. et sit se sillä lailla helpottaa. nyt se kyllä jotenki näissä sanoissa ni yhdistyy tähän karhunpoika sairastaa- tunnelmaan,

et sit se on jotain semmosta, mikä niinku kantaa, ku itestä tuntuu kipeeltä. ”(Tarja 11.6.02)

Tarjan äiti kuoli viisi vuotta ennen haastattelun tekemistä. Äidin kuolema oli kuitenkin haastattelutilanteessa Tarjalle edelleen asia, joka pisti hänet pohtimaan omaa elämäntilannettaan syvällisesti. Tarja aloitti äidin kuoleman jälkeen psykoanalyysin ja on käynyt siellä yhtäjaksoisesti kolme vuotta, kolme kertaa viikossa. Tarja ei koskaan suoraan puhunut myöskään äidin kuolemasta. Suru oli kuitenkin läsnä sanattomassa muodossa. Haastattelutilanteissa surun lisäksi tunteista oli läsnä myös usein viha. Tarja ei äidin eläessä voinut osoittaa sairaalle äidilleen vihan tunteita siitä, että tämä ei edelleenkään kuunnellut häntä. Tilanne oli samanlainen kuin lapsena. Lapsuudessa äidin masennus esti tätä näkemästä lastaan. Tarjan ollessa aikuinen Äidin sokeus ja vaikea diabetes estivät äitiä huomioimasta lastaan. Äiti oli vanha, sairas ja tarvitsi itse kaiken huolenpidon osakseen. Tarja olisi tarvinnut hoivaa ja huomiota avioeron ja yksinhuoltajuutensa keskellä. Äidistä ei ollut auttajaksi. Äitiä ei kuitenkaan voinut vihata, koska hän oli sairas. Musiikki tuo onneksi lohdun ja auttaa surutyössä. Tarja on huomannut, että häntä auttoi äidin kuoleman jälkeen klassisen musiikin kuunteleminen:

”Sit se on myös semmonen kohta et sitte ku talvisin niinku joku töihin lähteminen tai kouluun meneminen oli vaikeeta tai muuten, ni sit oli helpompi mennä töihin ku oli kuunnellu jonkun äitin kuoleman jälkeen vaikka esimerkiksi tota klassista musiikkia radiosta.” (Tarja 11.6.02)

”.Niin kyllä minust analyysi tai tällanen kohta missä sitä pohtii, auttaa sitä kun sitä surua käy kerta kerralta läpi ni sit tulee sellanen kohta et ymmärtää niinku nytkin et kyl se on hirveesti siitä hellittäny, ..mut enmä mitään kuollutta äitiä muistele .en mä voi aatella et mun äiti on kuollu ja piste. Jollain lailla vaikken mä

*ole ennen tienny sitä lausetta ni mun äiti tai mun isoäiti tai isoisä tai tämmöset on jotenkin mulle eläviä, mitä se sit onki? Jotain semmosta missä mein äiti on ollu masentunu tai ois ollu tekemätöntä surutyötä. Ni sitä on sillai tyttönä sivusta saanu kantaa, niinku roolina sillai mikäs on oikeesti vaan mun suru. ”
(Tarja 5.10.02)*

4.6 Samastuminen

4.6.1 Aikuiset naiset

Tarja kuvaili, että on aina kaivannut aikuisia naisia samastumiskohteekseen.

Tämä on ymmärrettävissä niin, että Tarjan äiti ei ole eläessään riittävästi

kyennyt vastaamaan lapsensa tähän tarpeeseen. Tarjaa ei ole aina ollut

olemassa hänen äidilleen. Freudin mukaan samastuminen on varhaisin

tunnesitoutumisen muoto. Itseään vanhempiin naisiin samastuminen on

tärkeää senkin vuoksi, että peilaamalla itseään näihin naisiin, Tarja löytää

samalla itsensä naisena ja saa osan naiseutta vastaavasta

kokemuksellisuudesta. Vaikka samastumiskohteiden etsintä onkin usein

tiedostamatonta, se on välttämätöntä ihmisen kasvulle ja kehitykselle. Tähkä

(1988) kirjoittaakin samastumisen olevan jatkuvaa yleensä lapsuus- ja

nuoruus-iällä. Samoin kuin peilikuvaansa samastuva lapsi hahmottaa omat

hajanaiset ja pirstaleiset mielikuvat itsestä ehjäksi kokonaisuudeksi, voi

Tarjakin koota naiseutensa pirstaleet samastumisen kautta jälleen ehjäksi.

Tapahtumaan liittyvät psyykkiset prosessit ovat yhdensuuntaiset koko

elämänkaaren ajan. (Lehtonen, Niemelä 1997, s. 23-24)

”Mut sitte semmonen suru mikä on niinku kanssa on siis tämmönen naisena olemisen tai tyttönä olemisen ihmetys, et jos sen on sit hyvin pienestä selkeesti tienny et on niinku ite tyttö, ni sit kuitenkin minust mein äiti ei ollu tyytyväinen nainen, ni on niinku ihmeellistä et toisaalta niinku sanotaan et kaikki on hänellä

*hyvin ja mikään ei kuitenkaan tunnetasolla tunnu siltä. ..oon taas aikuisena hakenu semmosii opeja jotka on tarpeeks vanhoja ja ilosia eli niitä semmosii samastumisen kohteita et ikä on yli neljäkymmenen ..Niit tarvii niinku hakee, niit on hakenu aina.”
(Tarja 5.10.02)*

4.6.2 Musiikki ja sen esittäjät

Musiikkiin samastumisessa ihminen alkaa musiikin kuuntelutilanteessa etsiä itsestään vastaavaa kokemuksellisuutta. Lehtosen ja Niemelän (1997) mukaan tämä tapahtuu hyvin nopeasti, jo muutaman alkutahdin aikana. Paitsi musiikki, myös musiikin esittäjät voivat olla hyviä samastumisen kohteita. Tarja kertoi samaistuvansa helposti Kaija Kooohon, Katri Helenaan ja Roxetten naispuoliseen laulajaan, koska näillä kaikilla on ollut vaikeaa elämässään. Se, että joku toinen on selvinnyt vaikeuksistaan läpi, luo uskoa omaankin selviytymiseen. (Lehtonen, Niemelä 1997, s. 23-24)

5 Pohdintaa

Kuten jo aiemmin on tullut todistettua, Tarjan elämänpolku ja tutkimuksen kautta löytyneet kappaleet noudattelevat todella hyvin niitä neljää musiikin kokemisen tasoa, joista Ruud (1998) on aiemmin kirjoittanut. Tarja on pohtinut näiden laulujen ja niihin liittyvien muistojen ja mielikuvien kautta oman identiteettinsä kasvua ja kehitystä tytöstä naiseksi. Erilaiset elämän kehitystehtävät ja kriisit ovat muutosprosessien kautta kasvattaneet Tarjaa identiteetiltään vahvemaksi ihmiseksi. Tarja on kuitenkin elänyt elämäänsä jonkin verran peiteltyä ja piilossa olevan surun kanssa, joka johtui äidin keskenmenosta, masennuksesta, ja lopulta kuolemasta omasta avioerosta puhumattakaan. Vaikka kotona surua kaikin tavoin koetettiin peittää, eikä sitä koskaan otettu yhteiseen keskusteluun, vaikutti se kuitenkin pinnan alla voimakkaasti.

Tarjan kotiseutu ja muistot kodin pihapiiristä yksinäisine leikkeineen kertovat omaa tarinaansa naisesta, joka valitsi elämäntyökseen erityislasten opettamisen. Samat reippaat koulussa opetettavat laulut, kuten esim. ”rati riti ralla” saattaa lohduttaa jotain yksinäistä Tarjan oppilasta samalla lailla kuin Tarjaa itseään aikoinaan omalla koulutiellä.

Tarja on jo lapsesta asti tiennyt, että on olemassa ”huippukokemuksia”, jotka vievät ajatukset kaikkeen kauniiseen, pois ikävästä ja kurjasta. Tarja on oppinut nauttimaan luonnosta ja sen hiljaisesta kauneudesta ympärillään. Taide, musiikki ja kirkkokonsertit ovat aikuiselle Tarjalle hyväksi havaittu

väylä ankkuroida itsensä johonkin itsensä ulkopuolella olevalle transpersoonalliselle alueelle.

Taulukko 1 Analyysistä nousseet teemat Ruudin nelijakomalliin suhteutettuna

Identiteetti, tytöksi syntyminen	Suhde perheenjäseniin, kanssaihmiisiin	Kansallisuus kotiseutu, muistot	Henkinen kasvu, uskonnollinen ulottuvuus
musiikki paljastaa ja tuo tunteet esiin	musiikki lohduttaa ja kannattelee	musiikki herättää muistoja	musiikki paljastaa ja lohduttaa
suru	samastuminen suru viha	suru	suru

Taulukko 2 Merkitykselliset laulut Ruudin nelijakomalliin suhteutettuna

Identiteetti, tytöksi syntyminen	Suhde perheenjäseniin, kanssaihmiisiin	Kansallisuus kotiseutu, muistot	Henkinen kasvu, uskonnollinen ulottuvuus
Palkkasoturi Lumi teki enkelin eteiseen	Päivänsäde ja Menninkäinen	Maakuntalaulut	Marian kiitosvirsi Elokuvasta: "Tulivaunut"
Elokuvasta: "Sininen"	Karhunpoika sairastaa	Rati riti ralla Oollanninsota	Nuoren seurakunnan veisut
Vie minut, vie minut, missä itkuni ilonhelminä pisaroi	I have a dream Milk and toast and honey		Novospiskin luostarikuoro
Tuulikello	Et itkeä saa Argentiina		

Identiteettiin liittyvät laulut ovat nousseet esiin nuoruudessa Hectorin esittämien kappaleiden muodossa. Nuoruuden kehitystehtävään kuulunut kapina omien vanhempien arvomaailmaa kohtaan kilpistyi palkkasoturi-

laulussa, mutta oli myös näkyvissä ” lumi teki enkeliin eteiseen” –
kappaleessa. Molempia lauluja leimaavat surumieliset sanat, joihin kuolema
sitoutuu vahvasti mukaan. Erityisesti lause” **Äiti oli jo silloin onneton**” on
ollut merkittävä lause Tarjalle.

Elokuvamusiikki ranskalaisesta elokuvasta ”Sininen” kertoo myös
kuolemasta. Tarja sanoo pitäneensä levyllä olevia kappaleita 6 ja 16
merkityksellisinä paitsi huilun ja viulun vuoksi, niin myös niiden tunnelmaan
sopivan levynkannen kuvan vuoksi. Kuvassa on nuori nainen, joka katsoo
isoin, surullisin silmin kohti, kuin pieni tyttö. Tarja on tästä kuvasta löytänyt
itsensä lapsena. Hieman reippaampaa ja iloisempaa musiikkia on sen sijaan
Katri-Helenan ja Kaija Koon esittämät kappaleet: ” Vie minut” ja ”Tuulikello”
Nämä laulut edustavatkin Tarjan aikuista musiikkimakua ja kriisien jälkeistä
ajankohtaa. Mielenkiintoista Katri Helenan lauluissa ja persoonassa on
Tarjan kannalta se, että Katri Helenakin on kärsinyt läheisen ihmisen
kuoleman, ja laulaa kuitenkin reippaasti, , **”Riepotä rinnallasi, käsivarsillasi
lujilla, kuljeta kerallasi, yön pimeimmillä kujilla,vie minut, minut vie
jonnekin, vie pian, äläkä tuo takaisin, vie kauas –niin kauas, missä
itkuni ilonhelminä pisaroi..”**

Kaija Koo haikailee Tarjan tavoin lapsuuden tuulikellon perään: **”Lapsena
sydän lauloi kun tuulikello yössä hiljaa soi ... olen hetkisen ajasta
irrallaan ..kun tuulikello soi, siirryn sen aikaan.. me tuulikelloa
kuunnellaan, kun varjot valoja johtaa harhaan,... kun kasvoin se kävi**

niin yllättäin..menin moneen näytelmään, muttei niistä rooleista minulle istunut yksikään...”

Lapsuuden paljastaviin lauluihin kuulunut ”Päivänsäde ja menninkäinen” on todella niin paljastava, kuin Tarja on aiemmin kuvannut. Surua on näihin perheenjäseniin liittyviin lauluihin kasautunut paljon. Vaikka mukana onkin ennen eroa merkittäväksi koettu Abban laulu: **”I have a dream, a song to sing to help me cope with anything. If you see the wonder of a fairy tale You can take the future even if you fail ”**on se kuitenkin eräänlaista toiveajattelua paremmasta tulevaisuudesta , eräänlaista vaikeuksien keskeltä nousevaa itseironiaa. Samaa edustaa Roxetten kappale:” **Milk and toast and honey”** Eron myötä tuli merkittäväksi hankkia levy: **”Et itkeä saa Argentiina”** . Tämä laulu oli merkittävä siinä mielessä, että Tarjan täytyi pysyä vahvana, vaikka ero ei ollut helppo. Hänen oli pakko selviytyä töihin ja huolehtia kahdesta pojastaan yksin.

Omaan menneisyyteen liittyvät muistot, kuten esimerkiksi lapsuusperheen kesälomamatkat maakuntalauluja laulaen ovat osa niitä hetkiä, joita Tarja muistelee mielellään mukavina aikoina. Näistä lauluista Tarja käyttää nimitystä **”Surun vastakohtalaulut”** Hän viittaa niillä suruun, jonka peittämiseksi kotona tarvittiin paljon reippaita ja iloisia lauluja. Surua ei kuitenkaan näillä lauluilla saatu kuin hetkellisesti pois näkyvistä. Tarja kritisoikin nyt aikuisena sen ajan ja kotiseutunsa tapaa vaieta asioista lasten edessä. Tarja olisi toivonut, että äiti olisi myöntänyt olevansa surullinen ja kertonut ääneen syitä, miksi oli niin poissaoleva ja masentunut. Tarja oppi

pienestä pitäen olemaan paljon ulkona ja tarkkailemaan luontoa. Lapsena koetuissa "laiturikokemuksissa" oli jotain samaa kuin **"Marian kiitosvirressä", "Tulivaunut"- elokuva musiikissa ja "Novospiskin luostarikuoron"** tuhansia vuosia vanhoissa lauluissa. Niissä oli ikuisuuden ja pyhyden tuntu. Tarjalle uskonnollinen viitekehys oli jo lapsuudesta ja seurakuntanuorten ajalta tullut tutuksi. Hän on kokenut nämä laulut hyvin lohduttaviksi ja myös paljastaviksi.

Tutkimusta tehdessäni jäin miettimään niitä teemoja, joista ei paljoa puhuttu, mutta jotka olivat läsnä haastattelutilanteissa. Tarja oli kokenut isänsä hyvin tärkeäksi itselleen, vaikka haastattelutilanteissa puhuttiinkin usein Tarjalle ongelmallisemmasta äiti-suhteesta. Tarja ei myöskään halunnut tarkemmin kertoa avioerostaan tai entisestä miehestään. Kipeisiin ihmissuhteisiin liittynyt suru ja vihan tunteet kuitenkin olivat läsnä merkityksellisissä kappaleissa, kuten Roxette-yhtyeen laulussa:” **Milk and toast and honey, make it sunny on a rainy Saturday, milk and toast ,some coffee take the stuffness out of days you hate, you really hate I try not analyze, but didnt he blow my mind? the dreams I dreamed...true love might fall from sky, but didnt he blow my mind this time? Bring a little love here –is every thing I want”**

Tutkijana minulle jäi haastattelusta sellainen tunne, että aikamatka menneisyyteen kannatti tehdä. Tarja pääsi musiikin avulla lähemmäs omia tunteitaan, jotka olivat olleet osittain piilossa.

Tarjan elämänkerta musiikinäytteineen oli esillä Helsingissä valtakunnallisilla Kirkkopäivillä keväällä 2003. Katsottuaan tekemäni Power Point esityksen, johon olin liittänyt suorien haastattelutekstien ohien hänelle merkityksellisen musiikin, Tarja koki syvää liikutusta. En itse voinut olla paikalla, koska olin musiikkiterapiaseminaarissa Norjan Bergenissä. Tarja laittoi kuitenkin seuraavan tekstiviestin suoraan kirkkopäiviltä:

*"Tervehdys Bergen ja terapoivat muusat! Täällä " Tarja" Caisasta ja musiikilliselta aikamatkalta palanneena.
-Ajatukset ja kappaleet sopivat toisiinsa hyvin
-Kuunnellussa edelleen kykenee paikoin liikuttumaan. Silti mä olen jo irti niistä tilanteista ja tavallaan kuuntelen kuin tutun vieraan tarinaa! Tekijälle kiitos!*

6 Lähdeluettelo

Ahonen- Eerikäinen, Heidi 1998. Musiikillinen dialogi ja musiikkiterapeuttien työskentelytapoja ja lasten musiikkiterapian muotoja. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. ISBN 951-708696-2

Airaksinen Timo, 1999. Minuuden rakentajat

Atkinson Rita, Atkinson Richard, Smith Edward, Bem, Daryl, Nolen-Hoeksema, Susan 1996. Hilgard's Introduction to Psychology, Twelfth Edition, Harcourt Brace College Publishers, U.S.A

Bonny, Helen & Savary, Lois 1990. Music and Your Mind. Listening with a New Consciousness. Station Hill Press. New York.

Bordieu, Pierre 1985. Sosiologian kysymyksiä. J.P. Roos (suom.)
Gummerrus Oy. Jyväskylä

Bright, Ruth 1993 Cultural Aspects of Music in Therapy. Teoksessa Heal-
Wigram edit.. Music Therapy in Health and Educa-
tion. Jessica Kingsley Publishers. London. 193-205.

Bruscia, Kenneth 1998 The Dynamics of Music Psychotherapy. Barcelona
Publishers. U.S.A. ISBN 1-891278-05-3

Colaizzi, Paul F. 1978. Psychological Research as the Phenomenologist
Views it. Teoksessa Existential-Phenomenological
Alternatives for Psychology: Valle, Ronald S.-King, Mark (toim.)
Oxford University Press, New York (USA).

Dunderfelt, T. 1996a. Naisen ja miehen maailma. Miten opin ymmärtä-
mään toista sukupuolta. Viides painos. Vantaa. ISBN 952-90-
7512-X

Dunderfelt, T. 1996b. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.
ISBN 951-0-16800-9

Erikson, E.H. 1950/1982 Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä:Gummerus.

Erikson, E.H. 1959. Identity and the lifecycle. Teoksessa G.S.Klein (toim.)
Psychological issues (s. 1-171). New York: International
Universities Press.

Erkkilä, Jaakko 1996 musiikki ja tunteet musiikkiterapiassa. Musiikin emotionaalisten vaikutusten kolmidimensiomalli. Julkaistu lisensointityö. Havusalmen kirjapaino. Hankasalmi.

Erkkilä, Jaakko 1995. Teoksessa Avaa mielesi musiikille - kohti tutkimuspohjaista musiikkiterapiaa. Erkkilä, Jaakko ja Heinonen, Yrjö toim. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia raportteja 13.

Franz, von M - L. 1991. Individuaatioprosessi. Teoksessa
C. G. Jung : Symbolit, piilotajunnan kieli. Helsinki: Otava.

Frith, Simon 1987 "Why do songs have words?" teoksessa Lost in Music. Culture, Style and the Musical Event. Avron Levine White edit. Routledge & Kegan Paul Ltd. Great Britain. 77-106.

Frith, Simon 1996 Performing Rites. Oxford University press. New York.

Gould, R.L. 1978 Transformations: Growth and change in adult life. New York: Simon & Schuster

Grossberg, Lawrence 1995. mielihyvän kytkennät. Risteilyjä Tammer-populaarikulttuurissa. Paino. Tampere.

Hadley, Susan 2003 Meaning Making through Narrative Inquiry: Exploring the Life of Clive Robbins. Nordic Journal of Music Therapy 12 (1)

2003

Havighurst, R.J. 1953 Human development and education. New York: Mc Kay.

Heinonen, Yrjö 1995 Michelle, Ma Belle. Laulun tekeminen sovittajana. psyykeensisäisten ristiriitojen Teoksessa Erkkilä, Jaakko ja Heinonen, Yrjö toim. 1995. Avaa mielesi musiikille - kohti tutkimuspohjaista musiikkiterapiaa. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia raporteja 13.

Hellsten, Sirkku, 1999: Henkisyys uudella vuosituhannella: todellinen minä pelastuksen markkinoilla kirjassa Minä vuonna 2000, toim. Timo Airaksinen

Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2001. Tutki ja kirjoita kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki ISBN 951-26-4618-8

Kukkonen, Pirjo, 1997. Ilon ja surun sointu. Folkloresta Poploreen. Yliopistopaino, Helsinki

Kuusinen, Jorma 1997. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Lyytinen P, Korhonen M, Lyytinen H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan, kehitys kontekstissaan. Wsoy, Porvoo
ISBN 951-0-20199-5

Lehtonen, Kimmo 1988 Musiikin ja psykoterapian suhteesta Psykiatrian tutkimussäätiö Helsinki 1988. ISBN 951-9239-43-X

- Lehtonen, Kimmo 1992 Musiikki elämisen kentällä,” Lewiniläinen”
näkökulma musiikin ja musiikkiterapian merkitykseen. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja 8. Jyväskylän yliopistopaino.
ISBN 951-680-870-0
- Lehtonen Kimmo & Niemelä Merja, 1997 kielikuvista mielikuviin. Musiikin monikerroksisen kerronnallisuuden tarkastelua esimerkkiaineistona psykiatristen potilaiden tärkeäksi kokema musiikki. Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta, julkaisusarja A:17. Turun yliopisto. Turku.
- Lehtonen, Kimmo 2002 Onko musiikki elämän käännekohtien tulkki?- Merkittävät musiikkikokemukset osana ihmisen elämänpolkua. Artikkelit Musiikkiterapialehdessä 2/2002. Kopijyvä, Jyväskylä.
- Merriam, Alan P. 1964. The Anthropology of Music. Northwestern University press. Evanston, Illinois.
- Niemelä, Merja 1998: Musiikkikokemuksen sillalla-musiikin kulttuuriset ja sukupuoliin kytkeytyvät merkitykset psykiatristen potilaiden tärkeäksi kokeman musiikin valossa. Lisensiaatintyö. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Jyväskylä.
- Niemelä, Merja 1999: kulttuuriset ja sukupuoliin kytkeytyvät merkitykset psykiatristen potilaiden tärkeäksi kokeman musiikin valossa. Teoksessa Musiikkiterapian monet kasvot. Erkkilä, Jaakko & Lehtonen, Kimmo toim. Suomen musiikkiterapia yhdistyksen julkaisu. Suomen musiikkiterapiayhdistys r.y. Kopiojyvä Oy. Jyväskylä.
- Pavlicevic, Mercedes 1997. Music Therapy in Context. meaning and Relationship. Jessica Kingsley Publishers Ltd. England and USA.

- Proust, Marcel (1982) Kadonnutta aikaa etsimässä. Helsinki: Otava
- Ravanttinen, Jaana 1999 "Ne ovat kappaleita, jotka ovat erittäin lähellä sieluni rakennetta". Havaintoja venäläisten maahanmuuttajien käsityksistä merkityksellisestä musiikista ja kulttuurin vaikutus musiikkiterapiaan. musiikkiterapian pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Jyväskylä.
- Romppanen Mikko, 2001 "Satumaa on ihmisen sielussa", Tutkielma laulun terapeuttisen käytön ulottuvuuksista Satumaa-tangon kuuntelukemusten pohjalta. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitos.
- Ruud, Even 1998. Improvisation, Communication and Culture. Barcelona Publishers. U.S.A.
- Ruud, Even 1997. Musik og Identitet. Universitetsforslaget AS. Oslo.
- Stige, Brynjuf 1998: Qualitative Research Interviews as a Part of the Music Therapy Process. Musiikkiterapia-lehti 2/98. Suomen musiikkiterapiayhdistys ry. Kopijyvä Oy, Jyväskylä. 32-50.
- Stige, Brynjuf 2001 The Fostering of Not-Knowing Barefoot Supervisions. Kirjassa Michele Forinash (toim.) Music Therapy Supervision. Gilsum, NH: Barcelona Publishers. U.S.A ISBN 1891278-11-8
- Stige, Brynjuf 2002. Culture-Centered Music Therapy. Barcelona Publishers. U.S.A.
ISBN 1-891278-14-2
- Toskala, A. 1982 Pelot. Juva: WSOY. ISBN 951-0-11447-2
- Toskala, A 1991 Kognitiivisen psykoterapian teoreettisia perusteita ja

sovelluksia. Saarijärven Offset Ky. ISBN 951-8945-03-09

Toskala, A. 1995. Ihmisen muutosprosessit aikuisiällä - konstruktivistinen näkökulma. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas, & H. Lyytinen toim., Näkökulmia kehityspsykologiaan: kehitys kontekstissaan. Porvoo : WSOY. ISBN 951-0-20199-5

Toskala, A. 1996. Jatkuva matka minuuteen. Teoksessa Mirja Sarkkinen toim. Psykologia – johdantokurssi. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy. ISBN 951-43-0731-3

Tähkä, V.1988. Psykoterapian perusteet. Porvoo: Wsoy ISBN

Vuorinen, Risto. 1998 Minuuden synty ja kehitys Wsoy – Kirjapainoyksikkö, Porvoo.
ISBN 951-0-22852-4Aho, Marko Muusikoiden musiikkimaut

7 Kuvaotsikkoluettelo

Kuva 1 Autobiografia Tarjan tärkeäksi kokemasta musiikista	19
Kuva 2 Musiikin kuvaaman todellisuuden kokeminen Sternin kuvailemien ydinminuuden osa-alueiden puitteissa (Kirjassa ”Kielikuvista mielikuviin” Lehtonen –Niemelä 1997)	52